NUMMER 2 / 12 FEBRUARI 2009 / WWW.BYGGNADSARBETAREN.SE

BYGGNADS ARBETAREN

SPECIAL!
26 SIDOR
OM KRISEN

BYGG-STOPP

- ✔ Nybyggandet i fritt fall
- ✔ Arbetslösheten ökar snabbt
- ✔ Konkurs drabbade Robert – två gånger

DESSUTOM: Om du blir arbetslös • Här finns jobben • Avtalsstriden • Rotjobben

Dennis i rafflande bandydrama

1_Omslag_0209.indd 1 09-02-05 09.53.33

www.showa-glove.com

SHOWA

Showa 377

- *Perfekt grepp. Även i våt miljö.*
- *Utmärkt fingerkänsla.*
- *Extra foamnitril i handflata och på fingertoppar för ökat grepp och isolering.*
- *Lämplig för mekanisk industri, bygg- och bilindustri, verkstad, montage och oljig miljö.*

Art nr 40531323

Dina händer är värdefulla.
Skydda dem på bästa sätt!

Tel 0200 811 000
www.procurator.net

procurator

© ejendals inhouse 2009

Tål tuffa tag

Behöver du handskydd som tål tuffa tag? Ta då en extra titt på vår nya slitstarka handske, **TEGERA® 9125**, som verkligen blir en perfekt partner i vardagen.

Tuff design, halvfodrad och med ett membran som står emot vatten och olja.

TEGERA® 9125

TEL 0247-360 00
www.ejendals.com

ejendals
Skyddar Händer & Fötter

NR 2 2009 ÅRGÅNG 61

BYGGNADS ARBETAREN

12 FEBRUARI 2009

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97
k.p@byggnadsarbetaren.se

Johan Sjöholm
redaktionssekreterare
08-728 49 79
070-651 62 59
j.s@byggnadsarbetaren.se

Peter Önnestam
layoutansvarig
08-728 49 77
070-280 25 35
p.o@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter
08-728 49 87
070-627 60 84
k.c@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89
m.f@byggnadsarbetaren.se

Jenny Berggren
arbetsrätt
08-728 49 72
070-664 49 00
j.b@byggnadsarbetaren.se

Sandra Lund
allmänreporter
08-728 49 69
070-248 26 58
s.l@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92
c.n@byggnadsarbetaren.se

Omslagsfoto: Peter Önnestam
Korrektur: Michelle Bergman

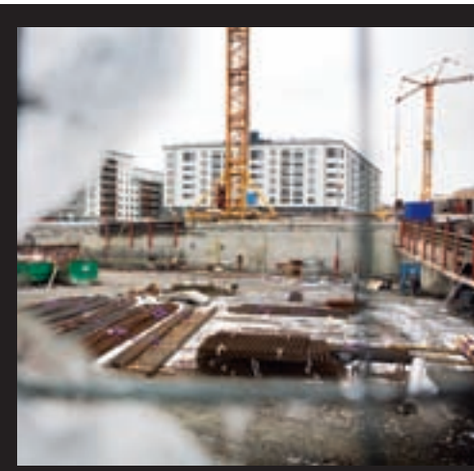
TS-kontrollerad upplaga 2007: 126 400

Postadress: 106 32 Stockholm
Besöksadress: Liljeholmsv 32, Sthlm
Prenumeration: edb, telefon 010-588 48 08
E-post: prenumeration@edb.com
Pris, helår: 297 kr
Annons: Swartling & Wranding Media, telefon 08-545 160 66
Repro: Done Production AB
Tryck: Sörmlands Grafiska AB, Katrineholm

TEMA: KRISEN

TVÄRNITEN

I oktober tog byggfesten slut med en tvärnit. Nu står vi där med stigande arbetslöshet, konkurser och inställda byggplaner. I sådana tider gäller det att ha koll på vad som händer och vilka rättigheter man har. Därför ägnar vi 26 sidor åt att berätta allt du behöver veta om krisen. SID 8–33

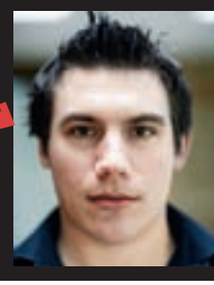

KERSTIN CARLSSON

”VÄNDNINGEN KOM SÅ OERHÖRT FORT” SID 10

HÅLL PÅ DIN RÄTT NÄR CHEFEN DRAR NER SID 14

ROBERT DRABBAD AV DUBBLA KONKURSER SID 18

TASKIGT förhandlings-LÄGE SID 22

JOBBEN FINNS – ÄVEN I KRISTID SID 24

NÄR NYBYGGE BLIR ROT – SÅ SKYDDAR DU DIG SID 8

Arbetare dömer ut ”blodskive”-rapport

BYGGNYTT/ Nyligen släpptes en rapport där de omtalade våtrumsskivorna som ger näsblod bedömdes ”inte hälsofarliga”. Nu kommer reaktionerna, och de är inte nådiga. SID 28

DEBATT SID 4

Sluta förhandla i pressen

”Sluta avtalsförhandla via pressen och sitt ner i verkliga samtal i stället”, uppmanar en insändarskribent arbetsgivarna.

SÅ FUNKAR DET SID 43

Miljövänligare lastare

Volvo lanserar hjullastare som mixar elkraft med diesel.

GREJER OCH GREPP SID 46

På besök i maskinmecka

Kolla in det hetaste från byggmässan.

BYGGFOLK SID 36

Snickare och elittränare

Dennis dubblar mellan byggeget och bandybåset.

5 ARGA 5 GLADA SID 6

”Jag blir inte arg, jag bli rak”

Ny tv-snickare styr upp kaoset på hemmabyggena.

RECEPT SID 50 **SISTA ORDET** SID 54 **BILDKRYSSET** SID 55

BYG 0209_s03 3

09-02-05 09.52.18

DEBATT

FRÅGAN

Hur ska branschen klara sig ur krisen?

Jonas Blomsterberg, 36 år, snickare, Uddevalla

– Att satsa på att renovera miljonprogrammen skulle nog räcka. Ingen törs satsa på att köpa nyproducerat när de inte vet om de har jobb nästa månad. Men jag tror inte att svackan blir lika långvarig som förra gången. Alla drog öronen åt sig väldigt snabbt nu och då tror jag att det blev värre än det hade behövt bli.

Hans Hoof, 44 år, snickare, Frösön

– Det måste till åtgärder från regeringen, subventioner till byggandet. Det är nyproduktion som måste till, det kräver mycket mer folk än renoveringar. Sedan är ju det här med krisen mycket från massmedia också, när massmedia går ut så hårt blir alla osäkra och vågar inte satsa.

Hans Burman, 41 år, svetsare, Piteå

– Jag tror inte att rot-avdraget hjälper, alla håller igen ändå. Industrier och så håller ju igen, men egentligen är det väl nu de borde satsa eftersom allt blir billigare, till exempel har stålpriserna gått ner. Och det är lätt att få tag på folk. Så det är nu de borde passa på också att bygga hyreshus och rusta upp vägar och järnvägar kanske.

Byggarbetsgivarna vill inte förhandla

● Sveriges Byggindustriers tidning Byggindustrin ägnar i nummer 2 cirka fem sidor åt Byggnads och kommenterar pågående avtalsförhandlingar med att det nog blir konflikt i vår.

Slutsatsen man kan dra av artiklarna är att BI inte är så intresserat av riktiga förhandlingar utan vill föra diskussioner i medierna om hur kommande avtal ska se ut. Att BI ägnar sig åt ständiga påhopp på byggnadsarbetarnas fackliga organisation gynnar väl knappast förhandlingsklimatet och om BI hellre vill ha konflikt än att försöka få ordning och reda i våra avtal är det ett mycket underligt beteende. Därför finns det skäl att undra om det är majoriteten av medlemsföretagen i BI som har den åsikten.

Om vi för att undvika missförstånd får tydligare skrivningar i avtalen om vad som avtalats måste väl det vara bra för både företag och anställda.

BI lägger sig även i hur Byggnads organiserar sin verksamhet, vilket de inte har med att göra. Vi kan nog bara konstatera att vi har en motpart som hellre kritiserar och talar om hur andra ska göra än försöker hitta konstruktiva lösningar i samförstånd.

ROLF ANDERSSON
BRÄMHULT

Förlora inte pengar om du blir uppsagd

● I dessa tider då varsel och uppsägningar duggar tätt, är det viktigt att veta vad som gäller om man själv skulle bli drabbad av uppsägning.

Många företag väljer att försöka ”göra upp i godo” med arbetstagaren. Det vill säga att arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om att arbetstagaren slutar arbeta innan uppsägningstiden har löpt ut, och att arbetsgivaren betalar de sju karensdagar som alla drabbas av då man börjar utnyttja arbetslöshetsförsäkringen.

Detta kan få allvarliga följder för den privata ekonomin.

Antag att arbetstagaren har en uppsägningstid på fyra månader och slutar arbeta samma dag som han/hon får uppsägningen i sin hand.

Vid en månadslön på 25 000 kronor gör detta alltså 100 000 kronor i utebliven bruttolön. Lägg därtill semesterersättning på 12 procent, så uteblir ytterligare 12 000 kronor i inkomst.

Blir man även avstängd från a-kassan i maximala 60 dagar och har rätt till full ersättning på för närvarande 680 kronor per dag, förlorar man ytterligare 40 800 kronor. Summan blir hela 152 800 kronor i utebliven ersättning! En lite väl stor skillnad om man jämför med ersättningen för sju karensdagar som blir cirka 8 000 kronor. Jag hoppas och tror att konjunkturen snart kommer att vända och att ni inte blir drabbade av uppsägningar, men om det ändå sker hoppas jag att jag har gjort er medvetna om era rättigheter.

KJELL LINDHOLM
BYGGNADSARBETARE
GÄVLE

Fler debattinlägg på webben
www.byggnadsarbetaren.se

Maskinförare bara i olyckor?

● Efter ett antal år som medlem börjar jag tröttna på innehållet i medlemstidningen. Jobbar som maskinförare och det står nästan aldrig något om varken oss eller anläggare mer än när det inträffat nån olycka. Jag vill ha fler reportage om annat än snickare och betongare, som visar inte bara olyckor utan även positiva sidor i vårt yrke.

MR KUBIK

SVAR: Byggbranschen innehåller över 30 yrkesgrupper. Att ge alla lika stort utrymme är svårt. Men för 2009 har vi utarbetat en plan för att uppmärksamma fler yrkesgrupper, däribland maskinförare och anläggare. Och i det här numret skriver vi om framtidens, miljövänligare hjullastare.
Vänligen,
Kenneth Petterson, chefredaktör

Hur får sjuka lägre avgift?

● Det snackas hela tiden om att ”så här gör du för att få sänkt avgift om du är arbetslös”. Men de sjukskrivna då?

Avdelningarna är väl skyldiga att informera oss medlemmar, men vi måste ringa själva och då har de inte några svar utan skickar oss vidare till a-kassorna som inte kan svara på helheten utan bara vad som gäller a-kassans avgift. Enklare vore om det stod i vår tidning eller i brev som skickas ut till alla.

MEDLEM SOM VILL VETA

TYCK TILL DIREKT PÅ NÄTET!
Gå in på vår hemsida /Tyck till/.
www.byggnadsarbetaren.se.

E-post: redaktionen@byggnadsarbetaren.se
Faxa: 08-728 49 80
Ring: 08-728 48 00

Glöm inte uppge namn och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

BYG 0209_s04 4 09-02-04 14.40.41

Var hittar vi framtidstron?

Efter sju goda år står vi där igen. På bara några månader har högtrycket inom byggbranschen, och inom hela samhällsekonomin, vänts till mörkaste svart. Vad krävs då för att vi inte, som i bibelns Mosebok, har sju magra år framför oss?

En tro på framtiden, naturligtvis.

Det är som mörkast före gryningen, konstaterar storbanken Nordea i sin senaste konjunkturprognos och betraktar 2009 som ett förlorat år. Bättre lycka 2010.

Vi som tillhör den majoritet som jobbar och får behålla jobbet har fått påökt från årsskiftet. Inte nödvändigtvis genom högre lön utan genom att skatterna har sänkts.

Problemet, ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, är att vi inte vågar göra av med pengarna. Vi törs inte köpa en ny lägenhet, trots att räntan sänks och det blir billigare att låna. Vi tror att lägenheten är flera hundra tusen kronor billigare om några månader. Då stannar hela systemet upp, och då startas det inte nya byggen.

”Massarbetslösheten hör nog till det farligaste som kan drabba oss.”

Enligt bankernas prognoser så kommer inflationen – som brukar ligga på några procent varje år, och som de nuvarande löneavtalen har anpassats till – för första gången på flera år att förvandlas till deflation. Priserna sänks, om än obetydligt.

Men den här gången är det inte bara en svensk kris, utan en kris som berör hela världen och där USA ännu en gång är motorn. Och massarbetslöshet hör nog till det farligaste som kan drabba oss.

Om människor slutar tro på framtiden, då är det lätt att ta till de enkla förklaringarna: kasta ut invandrarna, stäng gränserna, be till Gud, köp svenskt!

I den här tidningen ägnar vi stort utrymme åt den ekonomiska krisen, om vars elände vi matas med sedan senhösten.

För när ekonomin slår till bromsarna så känner först bilhandlarna och fastighetsmäklarna av det.

Sedan syns krisen i var och ens plånbok – inte bara i tilltänkta bil- och lägenhetsköpares. Det är betydligt allvarligare.

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Nästa tidning kommer den 5 mars.

Bernin Bygg AB söker en

BETONGARBETARE för omedelbar anställning!

Bernin Bygg AB är ett familjeägt företag som startades 1975. Vi omsätter ca 27 Mkr och har 15 anställda. Huvudsaklig inriktning av verksamheten är renovering av balkonger inom Stockholm och Mälardalen.

Under 2008 har vi utfört arbete med 1200 balkonger och kalkylerar en motsvarande produktionsnivå för 2009/2010. Vi ser positivt på framtiden och räknar med att ha en god orderingång även de kommande år och vi behöver därför rekrytera ytterligare medarbetare.

Mer information om företaget finns på www.berninbygg.se

Vi söker betongarbetare med gedigen yrkesvana och som har erfarenhet av att arbeta med armering, formning, gjutning och balkongrenovering.

Vi vill gärna att du är självgående även om du ingår i lagarbete. Det förekommer även kontakt med kunder och boende så det är positivt om du är utåtriktad och kan bemöta människor i din omgivning.

– Arbetstid må–fre mellan 7–16
– Lön enligt ök
– Körkort och yrkesvana är ett krav.

BERNIN BYGG AB
AAA

Vill du vara med och bygga vidare för framtiden, skicka ansökningshandlingar till: Bernin Bygg AB · Vängsö Gård · 646 93 Gnesta.

Nordea

Medlemslån – förmånligt för dig som är med i facket.

Du kan låna valfritt belopp, minst 30 000 kr och använda det till vad du vill.

Grupplivförsäkring och Räntebetalningsskydd ingår utan extra kostnad. Det skyddar dig och övriga låntagare ifall ni skulle drabbas av arbetslöshet, olycksfall, sjukdom eller dödsfall. Räntan är förmånlig f n 6 %* och du betalar inga avgifter.

Ansök via nordea.se/medlemslan, ring 0771–22 44 88 eller hämta din låneansökan hos ditt fackliga ombud.

*Den effektiva räntan är 6,17 % och är beräknad på 100 000 kr och 5 års kredittid.

Gör det möjligt

Nordea Bank AB (publ)

5 ARGA 5 GLADA

TILL VEM: ANDERS ÖFVERGÅRD.
VARFÖR: Leder det nya programmet DEN ARGE SNICKAREN i Kanal 5 på onsdagar under våren.

”JAG BLIR ARG OM DE INTE LYSSNAR”

1 Vad går programmet ut på?

– Vi hjälper familjer att göra i ordning sina hus. De har kört fast i sina renoveringar.

2 Är du arg som person?

– Nej, jag är inte arg. Jag blir arg om de inte lyssnar och om de struntar i vad jag säger, och om de struntar i vad deras hälfter säger.

3 Jobbar man bättre om man är arg?

– Nej. Men så här är det: Jag är inte konflikträdd över huvud taget. Därför är jag programledare för det här programmet. Jag ställer ganska obekväma frågor som andra inte gör.

4 Händer det att folk blir arga på dig då?

– Nej. Jag belyser bara saker som folk redan vet fast de aldrig gör något åt det. Hela programmet handlar bara om att jag blir arg om det finns tillfälle att bli arg, och då blir jag inte arg, jag blir rak. Men jag kan inte döpa programmet till den raka snickaren.

5 Har vi i Sverige för svårt att visa sådana känslor?

– Ja.

KANAL 5

”Jag blir inte arg, jag blir rak. Men jag kan inte döpa programmet till den raka snickaren”, säger Anders Öfvergård.

ANDERS VÄLJER

✘ Tv	✘ Radio
✘ Snickra	✘ Vara med barnen
✘ Relation	Singel
✘ Jobba	✘ Fritid
Bygga nytt	✘ Renovera

1 Vad gör dig riktigt glad?

– Det är att när jag varit hemma hos familjerna, och de förstår och det går riktigt jävla bra.

2 När var du riktigt glad senast?

– Jag var jätteglad för att jag åkte och träffade en familj som var med i första programmet. Och då hade de fortsatt att bygga och de hade haft kul och trevligt.

3 Har du lätt att bli glad efter att du varit arg?

– Jag är aldrig långsint, bara väldigt rak. Jag går inte och tjurar. Det är ju så att jag vill ju att kommunikationen ska funka, både med kollegorna och i familjen.

4 Hur glad är du över att bli kändis nu då?

– Det har jag inga problem med.

5 Svenska hantverkare, är de glada typer?

– Svenska hantverkare är i allmänhet lite för rädda för att säga vad de egentligen tycker.

JOHAN SJÖHOLM

BYG 0209_s06 6 09-02-02 13.57.35

©2008 Samsung Electronics Co. Ltd.

M3 DIGITAL WORLD REKOMMENDERAR DECEMBER 2008

"...den bästa slagtåliga luren sedan "Hajen", och det säger inte lite."

Nya Samsung B2700. Hantverkarmobilen.

På dammiga byggen. I våtutrymmen. I slamriga verkstäder. Den är som gjord för lite tuffare miljöer. Dessutom har den flera funktioner* som gör ditt jobb lättare. Ficklampa och miniräknare till exempel. www.samsung.se/b2700 eller SMS:a "B2700" till 72246

***Samsung B2700 – funktioner och egenskaper:** Kompass • Höjdmätare • Ficklampa • Stegräknare • Mp3-spelare • 2 megapixel kamera • Video • FM-stereo radio • 3G • GSM Quadband • 30MB + minneskortsplats • Bluetooth • USB • WAP • Certifierad enligt IP54 (Skyddad mot vattenstänk och dammpartiklar ner till 1mm storlek) • Stötskyddad.

SAMSUNG

BYG 0209_s08 8 09-02-04 16.44.20

Så var den över för denna gång.

Byggfesten.

Vi får gå tillbaka till 1980-talet för att hitta en högkonjunktur som varade så länge och pågick så intensivt.

Och precis som då slutade partajet även denna gång med en smäll. Finanssystemen runtom i världen rasade ihop som korthus och folk kunde inte längre få lån till nya bostäder. I byggföretagens styrelserum såväl som i bodar, schakt och våtrum spred sig nervositeten.

Varslen steg till tusentals när den varma sommaren övergick i grå, kall höst. Nu stiger arbetslösheten med rekordfart och mitt i alltihop förhandlar Byggnads om nytt avtal med arbetsgivarna.

Vi på Byggnadsarbetaren beslutade att släppa allt vi hade för händer, för att ta reda på hur illa ställt det är. Vi besökte byggen och granskade siffror. Vi pratade med människor som drabbats, men letade också efter lösningar och hopp. På de följande 24 sidorna ger vi dig berättelserna vi kom hem med.

BYG 0209_s09 9 09-02-04 16.44.23

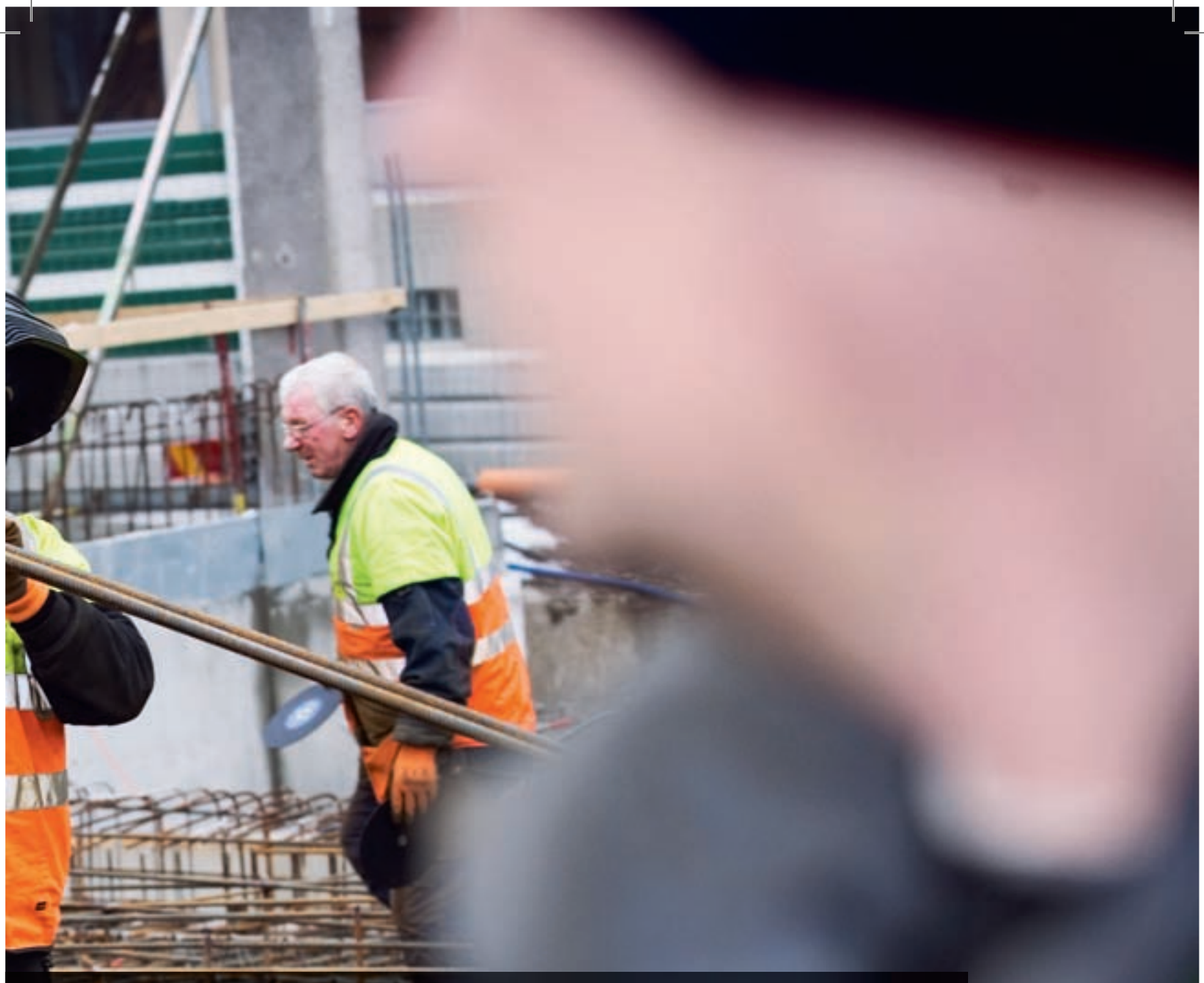

PÅBÖRJADE BOSTADSBYGGEN
– BOVERKETS PROGNOS

FRITT FALL

TEXT: **CENNETH NICKLASSON** FOTO: **KERSTIN CARLSSON**

BYG 0209_s10 10 09-02-02 14.03.18

16 000 nya bostäder i år. Mer än så blir det inte, enligt Boverket. Det är 10 000 färre än i fjol. På ett JM-bygge i Stockholm har arbetarna kunnat följa byggandets kollaps. Dag för dag.

Så sent som i början av hösten förra året såg det fortfarande bra ut. Byggbranschen skulle inte drabbas av den sämre konjunkturen. På sin höjd skulle tillväxten gå ner till en mer normal nivå.

Konjunkturinstitutet skrev i september att byggbolagen var nöjda med orderläget. Och Boverket kom med en prognos i oktober för bostadsbyggande i landet. Då trodde de på 25 500 påbörjade bostäder 2009. En prognos de mycket snart skulle tvingas skrota.

På aktiemarknaden pratas det om svart oktober, vilket innebär att flera stora börskrascher inträffat under just den månaden. 2008 fick byggbranschen sin svarta oktober. Hela världsmarknaden smittades av finansviruset och banker och andra kreditinstitut förlamades. Effekten i Sverige blev att nysatsningar på bostadsbyggande tvärdog.

Byggnadsarbetarna Kent Haglund och Matte Pettersson följde den dramatiska utvecklingen dag för dag. De jobbar för JM med bostäder i Liljeholmen, Stockholm, och var helt oförberedda på den snabba nedgången.

– Det gick så fruktansvärt fort. Under sommaren sökte JM folk och sedan kommer det här. Den etapp ▶

BYG 0209_s11 11 09-02-02 14.03.22

Betongarbetaren Kent Haglund pendlar till jobbet i Stockholm från Hammarö utanför Karlstad. ”Många av mina byggarvänner hemma i Värmland har börjat komma hem från jobben i Norge. Det går dåligt där också”, säger han.

vi bygger var från början på 400 lägenheter. Nu är den nedbantad till 110 och av de lägenheterna är det ungefär 25 som är bokade, säger Matte Pettersson.

I slutet av oktober kom Konjunkturinstitutet med en ny barometer. Nu hade tonläget bland byggbolagen förändrats dramatiskt. Problem med lån och oroliga privatpersoner hade helt stoppat nya bostadsprojekt. Ledningarna för de större bygg- och bostadsbolagen drog i nödbromsen. Tusentals varslades om uppsägning.

Den 8 december lämnade Boverket en ny, ändrad prognos. Plötsligt räknade man med bara 16 000 påbörjade bostäder 2009. På sex veckor hade de skruvat ned beräkningarna med 9 500 bostäder, en minskning med 35 procent.

Matte och Kent på Liljeholmen påverkades direkt.

Tidigare var det tänkt att bygglaget på JM skulle stanna kvar på Liljeholmen och bygga bostäder ända fram till 2016. Krisen ändrade allt.

– Vi ska vara klara med betongstommen till sommaren. Så vi blir kvar här fram till semestern. Sedan får vi se vad som händer, säger Kent Haglund.

Det finns en uppenbar risk att bostadsbyggandet stannar på en låg nivå framöver. Visserligen försöker nu all världens riksbanker motverka krisen genom att sänka räntan och politiker driver igenom olika krispaket. Men sannolikt kommer de sämre ekonomiska möjligheterna för hushållen att fortsätta kyla bostadsbyggandet hela året.

– Bostadsområden som redan var påbörjade när krisen slog till blir färdigbyggda. Samtidigt kommer väldigt få nya att startas. Den utvecklingen kommer att hålla i sig under hela 2009 och 2010, säger Tord Strannefors, prognoschef på Arbetsförmedlingen.

Flera av de byggföretag och fastighetsägare som tidningen pratat med har svårt att uppskatta hur många av deras bostadsprojekt som blivit inställda. Helt klart är att det för tillfället i princip är stopp för många nya projekt med bostadsrätter. Men planerna är inte helt avblåsta, utan i stället framflyttade i tiden. De kommer att börja byggas när tillräckligt många av lägenheterna i projekten blivit sålda. Hur lång tid det tar kan ingen svara på i dag.

Fastighetsägare gör sitt bästa för att sälja sina nya lägenheter genom att till exempel erbjuda avgiftsfritt i flera år. Men det gäller i de flesta fall bostäder som redan var påbörjade när krisen kom och påverkar inte nybyggnationen. För byggnadsarbetarna är det extra olyckligt att det är just bostadsbyggandet som går på knäna.

– Bostadsbyggandet är arbetskraftsintensivt, vilket leder till att nedgången nu kommer att påverka sysselsättningen kraftigt, säger Tord Strannefors.

Hittills är vi bara i krisens första fas. Nu följer nästa steg som drivs av att företagens resultat påverkas. I takt med att bolagen gör allt lägre vinster kommer deras investeringar, som ofta är stora och dyra, att skjutas på framtiden. Ett exempel är Preemraff i Lysekil, som senarelagt utbyggnaden av ett raffinaderi för 10 miljarder kronor. Projektet skulle ha gett cirka 1 000 jobb.

– Krisen kommer att sprida sig till annat byggande. Anläggning kommer att gå hyfsat, men annars blir det sämre över hela linjen, säger Tord Strannefors.

Enligt Arbetsförmedlingen kommer byggandet att börja vända upp först 2011 eller 2012. Då kommer de kraftiga räntesänkningarna och de stora statliga finanspaketen börja ge effekt på byggandet som ligger sent i konjunkturen.

Ute på arbetsplatsen står en äldre herre och kämpar med armeringen. Christer Wänfelt har utan tvekan varit med om många upp- och nedgångar i byggbranschen och han har analysen klar när det gäller denna kris.

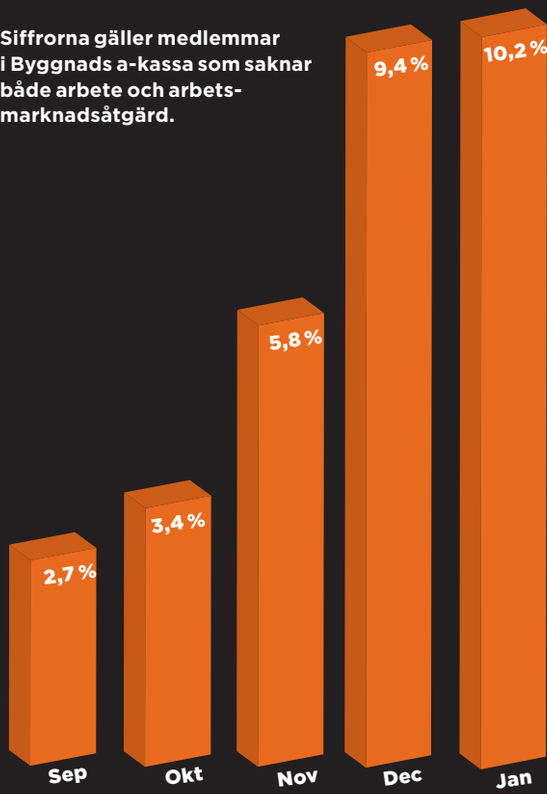
– Nedgången beror på spekulation. Det är ett jäkla pyramidspel på marknaden som ställer till problemen och det finns folk som tjänar stora pengar på den här krisen. Det enda vi vill göra är att bygga bostäder till unga som vill flytta hemifrån. Nu går inte det. ●

BYG 0209_s12 12 09-02-02 14.03.28

HÖSTENS VARSEL SLÅR IGENOM

Siffrorna gäller medlemmar i Byggnads a-kassa som saknar både arbete och arbetsmarknadsåtgärd.

SÅ ÄR ARBETSLÖSHETEN DÄR DU BOR (%)

LÄN	ANDEL jan 09	ANDEL dec 08	ANDEL jan 08
Blekinge	16,9	16,4	8,0
Dalarna	13,8	12,8	7,8
Gotland	5,5	5,5	5,5
Gävleborg	16,8	18,2	9,6
Halland	8,2	7,7	2,9
Jämtland	13,5	13,1	7,9
Jönköping	7,6	7,5	3,6
Kalmar	9,2	8,5	4,5
Kronoberg	7,1	5,3	2,8
Norrbotten	14,6	13,8	8,2
Skåne	8,9	7,1	3,8
Stockholm	5,6	4,6	3,1
Södermanland	16,3	14,6	7,1
Uppsala	5,8	4,8	3,2
Värmland	16,3	14,3	7,0
Västerbotten	11,6	10,3	7,5
Västernorrland	15,5	15,2	9,9
Västmanland	8,0	7,2	4,6
Västra Götaland	9,9	8,7	4,2
Örebro	11,9	10,3	6,7
Östergötland	9,9	8,8	5,4
Riket	10,2	9,2	5,0

KÄLLA: BYGGNADS A-KASSA

”ARBETSLÖSHETEN PÅ VÄG MOT 20 PROCENT”

Sedan september har arbetslösheten skjutit i höjden från 2,7 till 10,2 procent.
– Om några månader kan arbetslösheten ligga på 20 procent, säger Gunnar Dahlberg, chef på Byggnads a-kassa.

Under januari var 10,2 procent av byggnadsarbetarna arbetslösa, vilket motsvarar 10 032 personer. Jämfört med samma månad förra året är det en ökning med 5 procentenheter. Störst andel utan jobb har man i Blekinge där 16,9 procent är utan arbete. Lägst är arbetslösheten på Gotland och i Stockholm. Men även där är arbetslösheten över 5 procent.

– Nu börjar varslen slå igenom på bred front. Tidigare har det mest varit varsel från de små byggbolagen som påverkat siffrorna, men nu börjar även nedragningarna från de stora bolagen att märkas, säger Gunnar Dahlberg.

Han är förvånad över den snabba förändringen i branschen.

– Vid tidigare konjunkturnedgångar har avmattningen gått långsammare och det har varit en eftersläpning där byggbranschen påverkats först i ett senare läge. Men denna gång slår det snabbt även mot byggsektorn.

Och det ser allt annat än bra ut för 2009. Enligt Arbetsförmedlingens utsikter fortsätter sysselsättningen i byggbranschen kraftigt nedåt. Värst drabbas de som är på väg in eller är nya på arbetsmarknaden, alltså lärlingar och de som går på gymnasiet.

Utbildningar till byggyrket har dragit till sig allt fler sökanden i takt med att byggandet blivit alltmer intensivt sedan millennieskiftet. Läsåret 2007/08 gick 5 200 elever år 2 och 5 800 år 1 på byggprogrammet. 2000 var motsvarande siffra cirka 1 800 per årskurs. Många av dessa riskerar nu att slås ut från branschen redan innan de börjat jobba.

Att antalet sysselsatta i branschen nu minskar ska ses mot bakgrund av att det under de senaste åren varit en kraftig tillväxt. Under 2006 och 2007 ökade antalet verksamma i byggsektorn med 30 000 personer och trots nedgången under slutet av 2008 förväntas antalet sysselsatta under året ändå öka med 18 000 personer. Men toppen är nu passerad och antalet personer som arbetar i sektorn har börjat minska och nedgången kommer att fortsätta under hela 2009.

Hur många som drabbas är dock omöjligt att säga då osäkerheten är stor när det gäller konjunkturen. ●

BYG 0209_s13 13 09-02-04 16:46:39

UPPSAGD

MEN LÅNGT IFRÅN RÄTTSLÖS

Konflikterna om turordning märks i spåren av det ökande antalet uppsägningar. Här listar Byggnadsarbetaren vilka rättigheter du har om ditt företag beslutar att skära ner.

TEXT: **JENNY BERGGREN** GRAFIK: **PETER ÖNNESTAM**

Vi har frågat alla Byggnads 24 avdelningar om de hittills har fått fler konflikter gällande turordning i spåren av det ökade antalet varsel. Av 17 svarande säger sig sex ha märkt någon sådan ökning.

En avdelning som varslen har slagit hårt emot, om än utan fler konflikter om turordning, är Byggtolvan i Göteborg. När vi frågar avdelningens förhandlingschef Mats Gröndahl vad man ska tänka på om man blir uppsagd för arbetsbrist tar han direkt upp att man ska ge arbetsgivaren en skriftlig intresseanmälan om man vill ha företrädesrätt till återanställning.

Företrädesrätten innebär att du har första tjing på jobb om arbetsgivaren behöver ta in folk igen inom nio månader från att din anställning har upphört. Om flera har blivit uppsagda står den med längst anställningstid först i kön. Rätten gäller dock inte om du har varit anställd i mindre än tolv månader de senaste tre åren, eller om du har otillräckliga kvalifikationer för tjänsten. Och du ska alltså anmäla ditt intresse skriftligt när du förlorat jobbet.

Mats Gröndahl betonar vidare att man ska se till att få med sig ett arbetsgivarintyg att lämna in till a-kassan, det behövs som underlag för att få ersättning. Han konstaterar att en del arbetsgivare helt enkelt struntar i att fylla i blanketten.

I förebyggande syfte vill han slutligen råda alla att spara lönespecifikationer.

– För blir det trubbel med till exempel innestående semesterersättning när man ska sluta så måste man ha underlag för sina krav, säger han.

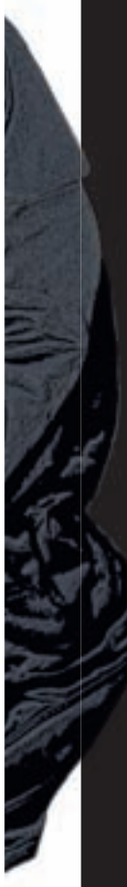
Här intill har vi ställt samman en del av vad som gäller i övrigt, enligt lag och avtal, om du blir uppsagd.

BYG 0209_s14 14 09-02-02 14.09.56

5 GREJER DU MÅSTE VETA OM DU FÅR SPARKEN

Saklig grund ...

... måste finnas för att arbetsgivaren ska kunna säga upp dig. Arbetsbrist, alltså för lite jobb åt de anställda, är en sådan grund. Om saklig grund saknas kan man kräva att uppsägningen ogiltigförklaras, anställningen upphör då inte förrän tvisten är avslutad.

Men enligt Mats Gröndahl, förhandlingschef på Byggtolvan, är det i praktiken svårt för facket att hävda att det inte är arbetsbrist om företaget har gjort den bedömningen.

Turordningen ...

... avgör hur illa du ligger till när det ska skäras ned. Din plats på turordningslistan avgörs av hur länge du har jobbat i företaget, regeln är att den som anställdes sist får gå först. När två personer har varit anställda lika länge får yngst lämna. På ett företag kan det dock finnas flera listor, indelade efter enheter och arbetsuppgifter.

Men ingen regel utan undantag. Enligt lagen om anställningsskydd får arbetsgivare med högst tio anställda välja två personer av ”särskild betydelse för den fortsatta verksamheten” som får företräde till fortsatt jobb oberoende av hur länge de varit anställda.

Turordningen gäller också vid företrädesrätt till återanställning. Rätten innebär att den som har blivit uppsagd har förtur om arbetsgivaren behöver anställa igen inom nio månader från att anställningen upphört. Om flera har sagts upp gäller alltså att den med längst anställningstid står först i kön för återanställning. Om du vill utnyttja företrädesrätten ska du anmäla ditt intresse skriftligt till arbetsgivaren då du blivit uppsagd.

Uppsägningstiden ...

... är alltid minst en månad lång, den ökar ju längre du har varit anställd och kan vara max sex månader. Under uppsägningstiden har du rätt att behålla lön och andra förmåner – även om du får ändrade uppgifter eller blir helt utan uppgifter. Men du kan inte ha dubbel lön. Om du får ett nytt jobb när du är utan arbetsuppgifter får den gamla arbetsgivaren räkna bort det du tjänar från det han betalar i uppsägningslön, han eller hon får även räkna bort inkomster du kunde ha fått om du hade tackat ja till ett jobb. Om du jobbar kvar under uppsägningstiden har du rätt till viss ledighet med lön för att söka nya jobb.

Uppsägningen ...

... ska vara skriftlig och innehålla information bland annat om hur du gör för att hävda att uppsägningen är ogiltig, eller om du vill begära skadestånd på grund av uppsägningen. Innan arbetsgivaren säger upp dig eller någon annan på grund av arbetsbrist måste han eller hon förhandla med facket enligt reglerna i medbestämmandelagen.

A-kassan ...

... kommer vilja ha ett arbetsgivarintyg som intygar det arbete som kommer ligga till grund för din a-kassa. Se till att få ett sådant när du slutar! Slarvigt ifyllda blanketter är vanligt. Du kan be din arbetsgivare att gå in på www.byggnads.se och klicka sig vidare först till a-kassan och sedan till internetkassan. Där kan man få instruktioner och fylla i blanketter direkt på nätet. Själv kan du surfa till samma ställe för att söka medlemskap i internetkassan, då kan du sedan följa ditt ärende och få svar på frågor via nätet. För att få ersättning måste du också anmäla dig till arbetsförmedlingen första dagen du är arbetslös.

BYG 0209_s15 15 09-02-02 14.09.58

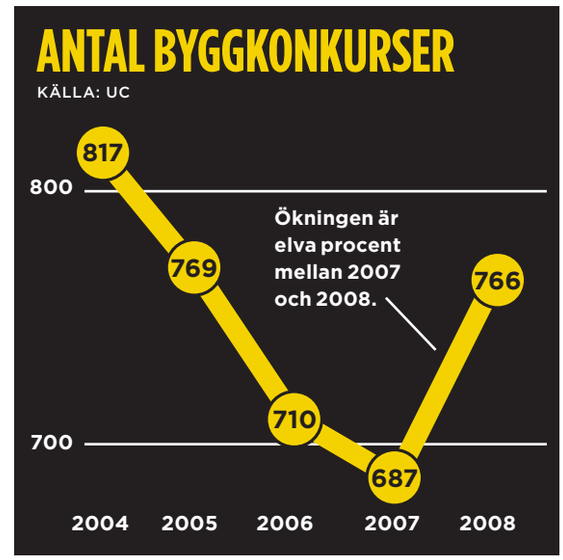
I kristider prövas företagens förmåga att överleva. Förra året dukade 766 byggbolag under, en kraftig ökning som får effekter i hela Sverige. Snickaren Robert Boij förlorade jobbet två gånger samma höst på grund av konkurser.

TEXT: **KATARINA CONNHEIM** FOTO: **ANDRÉ DE LOISTED**

KONKURSVÅGEN

Nu sveper den över landets husbyggare

Antalet konkurser ökade med 11 procent under 2008. Värst drabbade är små, nystartade byggföretag inom husbyggarbranschen. Konkursökningen är störst i Skåne. Det visar Byggnadsarbetarens granskning.

Lågkonjunkturen och den finansiella krisen har satt sina spår även vad det gäller byggkonkurserna. Mellan åren 2004 och 2007 har antalet byggkonkurser sjunkit år för år, men nu går det att se ett tydligt trendbrott i statistiken. Under 2008 var det totala antalet byggkonkurser 766, vilket är 79 fler konkurser jämfört med 2007.

Det visar statistik som affärs- och kreditupplysningsföretaget UC har tagit fram åt tidningen Byggnadsarbetaren.

Statistiken visar att byggkonkurserna har ökat under hela hösten. Under det sista halvåret 2008 (juli till december) är det 30 fler konkurser än under det första halvåret samma år.

Konkursökningen är inte helt oväntat störst för husbyggarföretagen. Under 2008 gick 266 husbyggarföretag i konkurs, vilket är en ökning med 17 procent jämfört med 2007.

– Bostadsbyggandet har tvärnitat och det har gått extremt snabbt. Varslen ökar. Hushållen blir allt försiktigare och många väntar med att skaffa bostad, säger Fredrik Isaksson, chefekonom på Sveriges Byggindustrier.

Andra branscher som är drabbade är företag som sysslar med byggnadssnickeriarbeten, bygg- och anläggning och värme- och sanitetsarbeten.

– Det är branscher som kan kopplas till bostadssidan. Eftersom det är tvärstopp på nyproduktion kan det vara svårt för företagen att snabbt ställa om till reparationer och underhåll, säger Åke Rådberg, chefsjurist på Sveriges Byggindustrier.

Flest antal konkurser inträffar i Stockholms län, 291, följt av Skåne med 105 och Västra Götaland med 97.

I 15 av landets län ökar antalet konkurser. Konkurserna ökar bland annat i Värmlands, Gävle- ▶

BYG 0209_s16 16 09-02-02 14.14.59

Fler och fler byggnadsarbetare drabbas när konkurserna ökar. Snickaren och tvåbarnspappan Robert Boij var med om två konkurser under tre månader i höstas. Här med dottern Minnea i famnen.

4 TECKEN PÅ ATT DITT FÖRETAG HÅLLER PÅ ATT GÅ I KONKURS

1. Sen löneutbetalning

- Fråga arbetsgivaren direkt. Acceptera inga bortförklaringar.
- Om du inte har fått lön, agera snabbt genom att kontakta Byggnads avdelning. Du riskerar att förlora pengar om du väntar.

2. Uteblivna lönespecifikationer

- Stå på dig. Tala om för arbetsgivaren att du vill ha lönespecifikationen
- Om det inte går. Ta kontakt med din lokala fackavdelning.

3. Kreditstrul

- Du kan inte längre köpa byggmaterial i bygghandeln, eftersom företagets kredit är överskriden.
- Underentreprenörer på byggarbetsplatsen klagar på att de inte har fått betalt.
- Hyrföretag hämtar verktygen på arbetsplatsen.

4. Chefen – ej anträffbar

- Det är svårt att få tag på chefen. Han svarar inte på telefon och telefonabonnemanget är avslutat.
- Om ägaren har tömt bolaget och har gjort sig oanträffbar kommer konkursen att ta tid. Därför är det viktigt att vara förberedd och ha sina papper i ordning innan företaget går i konkurs.

SID 20–21:
ROBERT:
”I värsta fall får jag väl sälja frukt”

TÄNK PÅ DET HÄR – INNAN FÖRETAGET GÅR I KONKURS

1. Lönespecifikation

- Ska alltid vara ett krav vid löneutbetalningar. Där ska ingå företagsnamn, organisationsnummer, lön och ersättningar som traktamente, resor, förskottsutbetalningar och semesterdagar.
- Lönespecifikationen är en värdehandling och det bästa beviset på att arbetsgivaren har dragit skatt. Om det visar sig vid en konkurs att arbetsgivaren struntat i att betala skatt riskerar byggnadsarbetaren att få restskatt.

2. För dagbok

- Skriv upp hur du arbetar dag för dag. Ange antal timmar, adressen där du arbetar och kontaktperson (till exempel platschef).
- Om det inte finns lönespecifikationer kan dagboken vara ett sätt att styrka att du verkligen har arbetat.

3. Anställningsavtal

- Här ska framgå lön, anställningsform och kollektivavtal.
- Anställningsavtal ska du ha inom en månad och det ska vara påskrivet av arbetsgivaren. Om du inte får det, ta kontakt med Byggnads lokala avdelning.
- Lönespecifikationer, dagbok och anställningsavtal är viktiga underlag för att Byggnads och konkursförvaltaren snabbt ska kunna få fram rätt löneuppgifter vid en konkurs. Om dessa uppgifter finns går det smidigare och byggnadsarbetaren får sina pengar snabbare.

▶ borgs, Dalarnas och Södermanlands län. Ökningen är störst i Skåne, där konkurserna ökar med 48 procent jämfört med 2007.

Byggnads södra Skåne har tecknat många hängavtal med små, nystartade byggföretag i Skåne de senaste fyra åren. Dessa företag har haft gott om jobb på husmarknaden och man har inte behövt slåss om jobben. Men nu märker Byggnads att allt fler små företag går i konkurs.

– Det har varit väldigt överhettat i den här regionen under en lång period. När konjunkturen går ner blir det kännbart för företag som har lite muskler, säger Krister Persson, ombudsman på Byggnads i södra Skåne.

UC:s statistik visar också att fler nystartade byggföretag, som funnits i upp till fem år, går i konkurs. Antalet nystartade företag som gick i konkurs under 2008 var 412. Det är 86 fler företag än under 2007.

– Under högkonjunkturen har många, som varit anställda, startat egna företag. De har inte hunnit jobba upp en kundkrets och har svårt att vara kvar när det dyker snabbt, säger Fredrik Isaksson, chefsekonom på Sveriges Byggindustrier.

Det är också små företag med låg omsättning som drabbas hårdast. I byggföretag, med omsättning upp till en miljon, inträffade 342 konkurser under 2008. Ökningen är 21 procent jämfört med 2007.

– De små företagen påverkas direkt och det blir en fortsatt ökning under 2009. Det blir ett tufft år, säger Fredrik Isaksson.

Framtidsprognosen är dyster. Enligt Sveriges Byggindustriers prognos inför 2009 kommer de totala bostadsinvesteringarna att minska med 30 procent jämfört med 2008.

– Det blir ännu värre efter sommaren. Fortfarande pågår det verksamhet och eländet har inte brutit ut ännu. Men det mullrar ordentligt, säger Åke Rådberg, chefsjurist på Sveriges Byggindustrier.

Lågkonjunkturer kommer och går. Men den här gången handlar det också om en finanskris, vilket gör att lågkonjunkturen blir ännu starkare för byggsektorn.

– Det får stor betydelse för en sektor, där nästan allt som byggs finansieras via lån. Det är illavarslande, säger Åke Rådberg.

Han tror att de byggföretag som kan stå på tur under den pågående lågkonjunkturen är de mellanstora företagen.

– Man föds inte som mellanstort företag, utan växer från litet till mellanstort. Under en lågkonjunktur har de inte ekonomiska muskler utan rasar som ett korthus, säger Åke Rådberg. ●

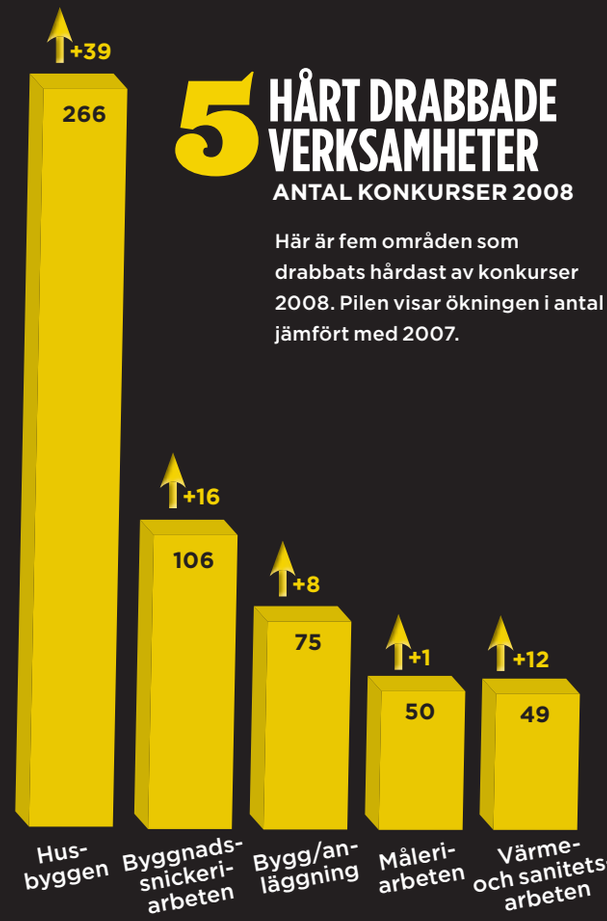

BYG 0209_s18 18
09-02-02 14.15.08

2008 – LÄN FÖR LÄN

LÄN	ANTAL	ÖKNING I ANTAL
1 Norrbotten	10	+2
2 Västerbotten	6	-1
3 Jämtland	6	+1
4 Västernorrland	11	+1
5 Gävleborg	20	+12
6 Dalarna	24	+10
7 Värmland	24	+13
8 Örebro	10	-6
9 Västmanland	14	-1
10 Uppsala	28	+9
11 Stockholm	291	-16
12 Södermanland	24	+10
13 Västra Götaland	97	-11
14 Östergötland	21	-5
15 Jönköping	19	+9
16 Kalmar	10	+1
17 Gotland	5	+2
18 Halland	26	+7
19 Kronoberg	7	+4
20 Blekinge	7	+4
21 Skåne ÖKAR MEST	105	+34

5 HÅRT DRABBADE VERKSAMHETER

ANTAL KONKURSER 2008

Här är fem områden som drabbats hårdast av konkurser 2008. Pilen visar ökningen i antal jämfört med 2007.

UNGA FÖRETAG DRABBAS HÅRDAST

FÖRETAGETS ÅLDER	KONKURSER 2008	ÖKNING JÄMFÖRT MED -07
Ett till fem år	412	+86
Fem till tio år	158	-26
Tio till femton år	60	-6
Femton till tjugo år	73	+14
Tjugo till tjugofem år	31	-2
Över tjugofem år	32	+14

... LIKSOM SMÅFÖRETAGEN

FÖRETAGETS* OMSÄTTNING	KONKURSER 2008	ÖKNING JÄMFÖRT MED -07
0–1 miljoner	342	+ 59
1–5 miljoner	118	-2
5–10 miljoner	60	+18
10–20 miljoner	43	+17
20–50 miljoner	19	+5
50– miljoner	7	+4

* Gäller endast aktiebolag

WEBBFRÅGAN:

Har du varit med om en konkurs?

”I VÄRSTA FALL FÅR

25-årige Snickaren Robert Boij från Malmö drabbades hårt av höstens konkursvåg. Två gånger på tre månader tvingades han lämna jobbet sedan arbetsgivaren gått omkull. Tuffa tider för en kille som just köpt hus och försörjer två små barn.

TEXT: **KATARINA CONNHEIM** FOTO: **ANDRÉ DE LOISTED**

RYKTENA SURRAR

Robert Boij får jobb på Arx Bygg i november 2006. Företaget, som hade bildats i augusti 2004, bygger villor i sydvästra Skåne.

Företaget växer. När Robert började hade företaget 30 anställda, under 2008 är antalet anställda uppe i 85. Arx Byggs mest uppmärksammade projekt är renoveringen av Zlatan Ibrahimovics lyxvilla i Malmö.

Robert arbetar i Vellinge, utanför Malmö och trivs jättebra. Efter semestern, i början av augusti, börjar underleverantörer klaga på att de inte har fått betalt. Rykten om konkurs börjar surra. Det blir också allt svårare för byggnadsarbetarna att beställa byggmaterial, eftersom krediten är överskriden. Ändå pratas det om många, nya byggprojekt som är på gång.

”Jag trodde inte att det skulle hända. Jag var väl lite naiv”, säger Robert.

ZLATANS SKULD

Torsdagen den 28 augusti ringer arbetsledaren och säger

”Vi har gått i konkurs. Vi hör av oss när vi vet mer”.

När Robert åker hem den dagen är hans första tanke att söka ett nytt jobb direkt. ”Visst hade jag en oro i kroppen, men jag trodde att det skulle ordna upp sig”.

Två dagar senare träffas alla anställda på företaget på ett stort möte i Malmö med konkursförvaltare, arbetsförmedlare och facket.

Företagen har ännu inte börjat varsla folk och stämningen är god bland byggnadsarbetarna. De tror att det är ganska lätt att få jobb. Det visar sig senare att det finns kundfordringar till Arx Bygg på nästan 14 miljoner kronor. Den största kundfordran riktas mot fotbollsstjärnan Zlatan Ibrahimovic som har en skuld till företaget på 8 miljoner kronor. Men att bolaget skulle ha gått i konkurs bara på grund av Zlatans skuld är inte troligt.

Enligt konkursförvaltare Peter Thörnwall är de totala bristerna i konkursboet över 40 miljoner kronor.

NYANSTÄLLNING OCH NYA RYKTEN

Robert och tre andra snickare från Arx Bygg får anställning på SSK Bygg den 29 september. Företaget har cirka 30 anställda och håller mest på med service, men också med renoveringar och nybyggnationer. Robert får en fast anställning direkt och får jobb med att bygga bostadsrätter i Vintrie utanför Malmö. 44 bostadsrätter ska byggas. Det kommer att ta 14 månader.

”Företaget hade startat i högkonjunkturen och verkade ha jättemycket att göra”.

Men efter några veckor börjar rykten surra på arbetsplatsen. Underleverantörer har svårt att få betalt av företaget. Denna gång förstår Robert snabbare att det kan röra sig om en konkurs. Droppen kommer när hyrföretag i mitten av november kommer och hämtar verktygen, bland annat skruvdragare och cirkelsåg. Dagen efter blir de uppsagda. Då har Robert och hans fru Marie precis skrivit på kontraktet för ett hus i Lomma, norr om Malmö.

Den 24 november går SSK Bygg i konkurs. Robert tror att orsaken är att byggen stoppats; från planerade 44 till 2 bostadsrätter.

”Det gick jättesnabbt. Från en vecka till en annan.”

BYG 0209_s20 20
09-02-02 14.15.10

JAG SÄLJA FRUKT”

”Första gången Robert blev uppsagd var jag höggravid och fick nästan en hjärtattack.”
– MARIE, ROBERTS FRU

VAD HÄNDER NU?

”Jag får väl ta itu med de där nu”, säger Robert och pekar på några flyttkartonger som står i ett rum närmast hallen.

Familjen Boij har bara bott i huset i en vecka när Byggnadsarbetaren besöker dem i mitten av december. Tajmningen kunde ha varit bättre. Efter att den statliga lönegarantin har upphört är Robert nu arbetslös. Situationen på arbetsmarknaden är annorlunda jämfört med första konkursen. Det finns mycket färre jobb. Robert har aldrig varit arbetslös tidigare, men är övertygad om att han ska få jobb igen.

”I värsta fall får jag väl byta jobb och sälja frukt på Ica eller ta ett jobb som vaktmästare. Man kan ju inte bara lägga sig ner och dö”

Inne i det stora, öppna vardagsrummet leker tvåårige Benjamin med kranbilen och Minnea, sju månader, sitter nöjt i Roberts knä. Trots två konkurser på kort tid tar Marie det lugnt. Hon är luttrad.

”Första gången Robert blev uppsagd var jag höggravid och fick nästan en hjärtattack. Men det löser sig. Robert brukar fixa jobb.”

Robert är optimistisk inför framtiden, men kan ändå känna en viss bitterhet när han tänker på konkursen i Arx Bygg. Han hade arbetat där i nästan två år; trivdes bra och hade hyfsad lön, 165 kronor i timmen.

”Det är jättetråkigt. Jag kände alla som arbetade där.” ●

Robert Boij leker med tvåårige Benjamin i det nyinköpta huset i Lomma i Skåne. Robert Boijs arbetsgivare SSK Bygg gick i konkurs, precis när han och hans fru Marie hade skrivit på kontraktet för huset.

BYG 0209_s21 21 09-02-02 14.15.23

”Nästan att jämföra med självmord.” Det är expertens dystra förutsägelse när Byggnads nu förhandlar om nytt avtal mitt i krisen.

TEXT: **JOHAN SJÖHOLM**

”SJÄLVMORD FÖRHANDLA I KRISTIDER”

LÄS MER!
Följ det senaste om avtalsförhandlingarna
www.byggnadsarbetaren.se

Den sista september förra året beslutade Byggnads ledning att säga upp sina två avtal med arbetsgivarorganisationen Sveriges Byggindustrier.

Bygg- och anläggningsavtalen skulle slås ihop, förenklas och förbättras. Byggnads ville lösa frågor om lönegranskning, takhöjden för bodar och en massa andra surdegar som legat och jäst alldeles för länge.

Året hade dittills präglats av ökad efterfrågan på bostäder och låg arbetslöshet i hela landet.

Byggnads förhandlingsläge verkade kunna bli riktigt bra.

På bara några veckor ändrades hela bilden. Finanskrisen träffade arbetsmarknaden som en spark i mellangärdet och varenda svensk kran, betongblandare och cirkelsåg verkade stanna med en smäll.

Byggarbetslösheten är plötsligt över tio procent och stigande.

Det är i det klimatet som Byggnads ska försöka få igenom sina krav.

Samtidigt har arbetsgivarna tydligt talat om vad deras viktigaste frågor är: Ackorden ska bort som huvudlöneform och förhandlingar ska ske mellan mb-ledamöter och företagsrepresentanter i första hand. Byggnads ombudsmän ska sitta på avbytarbänken tills de anställda kallar.

Svante Nycander är en liberalt sinnad arbetsmarknadsexpert. Han ger Byggnads små chanser till framgång i förhandlingarna.

– Hur skulle vi alla reagera om arbetarna på Volvo och Saab gick på offensiven i en sådan här situation. Det vore nästan att likna vid självmord. Jag kan inte se att det är någon större skillnad för byggnadsarbetarna, säger han.

Varken Byggnads eller Sveriges Byggindustrier vill gå med på att krisen gör styrkeförhållandena ojämna. Men Svante Nycander är tydlig på den punkten:

– I högkonjunktur har facket övertag. I lågkonjunktur har arbetsgivarna ett övertag. Utifrån sett, verkar det vara en sällsynt dålig tidpunkt för Byggnads att säga upp ett avtal. Det är som en inbjudan till arbetsgivarna att gå på offensiven.

Han får medhåll av docenten i nationalekonomi, Lennart Erixon, som länge studerat förhandlingar på arbetsmarknaden.

– Ekonomiska nedgångar och arbetslöshet är ju något som försvagar arbetarsidan. Det är ingen tvekan om att fackföreningarnas bäste vän är knapphet på arbetskraft och goda konjunkturer.

När avtalet nu trots allt är uppsagt har Svante Nycander ett råd till båda parter: Studera vad industrins fack och arbetsgivare gjorde under 1990-talets krisår. Parterna lyckades nå ett visst samförstånd och skriva under det långsiktiga så kallade industriavtalet.

– De drog lärdom av en väldigt allvarlig ekonomisk kris. Att slippa arbetskonflikter är en vinst för bägge parter, självklart.

Men hittills har förhandlingarna präglats av allt annat än samförstånd. Arbetsgivarna beskyller Byggnads för att, i stället för att förhandla, ensidigt kräva att deras förslag till avtal går igenom. Redan i januari förutspådde de att avtalsförhandlingarna slutar med stridsåtgärder i april. Och Byggnads beskyller arbetsgivarna för att hellre förhandla via pressen än vid förhandlingsbordet.

I bakgrunden ligger Lavalutredningens krav på att avtalet måste bli tydligare och mer förutsägbart för utstationerade företag och frågan om Byggnads rätt att granska oorganiserades löner, som fortfarande väntar på avgörande i kammarrätten.

Fortsättning följer. ●

CHRISTOFFER EDLING

3 FRÅGOR

TILL BYGGNADS ORDFÖRANDE HANS TILLY

■ Är ni överens om vilka frågor som är de viktiga?
– Vi har lagt fram ett heltäckande förslag om ett förenklat, sammanslaget avtal. Arbetsgivarna vill ha bort lönehantering och löneformer, men det är omöjligt för oss. Men deras vilja att öka möjligheten att ge fler frågor till förtroendevalda i företagen är ju precis vad Byggnads gör nu.

■ Men ni är inte överens om hur det ska gå till i praktiken.
– Arbetsgivarna vill bilda klubbar. Men

BYG 0209_s22 22
09-02-04 17.23.46

JONAS GERDLE

3 FRÅGOR

BO ANTONI, VD FÖR SVERIGES BYGGINDUSTRIER

den frågan regleras inte i kollektivavtal utan i våra stadgar och stadgarna har bara Byggnads kongress beslutanderätt över.

■ **Hur ser du på Byggnads förhandlingsläge med tanke på krisen?**

– Vi förhandlar ju inte om lönenivåer. De lades 2007 och vi är överens om att de ska ligga kvar till 2010. Nu pratar vi om att slå ihop två avtal till ett för att underlätta för företag och medlemmar. Det tycker inte jag har någon koppling till konjunkturen över huvud taget.

■ **Anser du att arbetsgivarna och Byggnads är överens om vilka frågor som är viktigast i förhandlingarna?**

– Nej. Byggnads vill flytta mer och mer makt till sina ombudsmän, medan vi tycker att i ökad grad ska företagens medarbetare få fatta beslut om det som händer i deras egna företag. Och Byggnads anser att det ska vara ackordstvång i princip i hela byggsektorn.

■ **Konjunkturen har rasat. Gynnas ni av det i förhandlingarna?**

– Nej, egentligen inte. Konfliktreglerna är sådana att Byggnads ganska ensidigt kan bestämma vad som ska stå i avtalet. Då spelar inte konjunturen så stor roll, mer än att det kanske inte ser så bra ut att strejka i en extrem lågkonjunktur.

■ **Men företagen slipper trots allt lönekostnader ett tag, vid konflikt.**

– Men företagen har alla andra kostnader kvar. Och eftersom man inte har någon produktion lär man inte kunna skicka några fakturor.

BYG 0209_s23 23 09-02-04 17.23.50

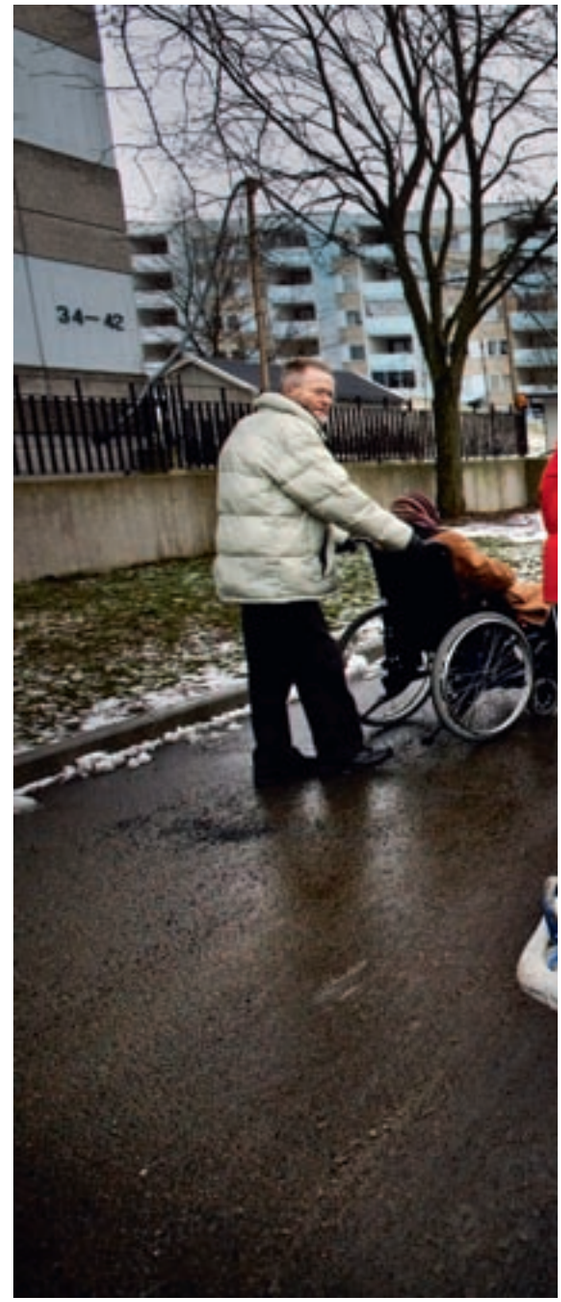

MILJONCHANSEN

Jobben finns, även i kristider. I Jönköping renoveras miljonprojektslägenheter för fullt. Att göra samma sak i hela landet kan ge tusentals byggjobb och bättre boenden för ännu fler. TEXT: **SANDRA LUND** FOTO: **ROBERT ERIKSSON**

”Kommuner och landsting borde passa på att bygga just nu eftersom det är billigare.”

– MATTIAS WENNERBERG, BETONGARBETARE

Mattias Wennerberg, betongarbetare, och Johan Cl

FAKTA RENOVERINGEN

VAD GÖRS?

■ Stambyte och värmekonventering från direktel till vattenburen fjärrvärme.

VEM GÖR DET?

■ Skanska Direkt är totalentreprenör. Just nu arbetar ett femtiotal hantverkare.

HUR MYCKET TJÄNAR DE?

■ Anställda på Skanska Direkt har månadslön på 26 500, plus egen överenskommelse om ett mätbart tillägg på 10 kronor timmen baserat på bland annat besiktning. Betongborrarna tjänar 151 kronor i timmen plus tillägget.

NÄR ÄR DET KLART?

■ Skanska Direkts kontrakt sträcker sig till augusti. Då är sju hus stambytta. Arbetet kommer antagligen att fortsätta minst fem år till. Värmekonverteringen ska vara klar 2010.

FAKTA RÅSLÄTT

● Påbörjades i mitten av 60-talet och var klart i början av 70-talet. Är en del av miljonprogrammet.

● Här bor cirka 4 500 människor i 2 300 lägenheter och 500 studentrum.

● Kommunala bostadsbolaget Vätterhem äger och förvaltar lägenheterna.

FAKTA MILJONPROGRAMMET

● En bostadspolitisk satsning som gick ut på att bygga en miljon bostäder mellan 1964–1975.

● Byggprojekten fick statliga lån och tekniken var väldigt industrialiserad.

● Totalt byggdes 1 006 000 bostäder, varav cirka en tredjedel är småhus och två tredjedelar är flerfamiljshus.

Liksom så många andra miljonprogram ligger Råslätt utslängt på ett fält flera kilometer från närmaste stadskärna – i det här fallet småländska Jönköpings. Och liksom i så många andra miljonprogram är det liv och rörelse i bostadsområdet fast klockan bara är förmiddag. Till skillnad från många andra miljonprogram har det kommunala bostadsbolaget Vätterhem under åren renoverat lite smått. I början av 1980-talet rustades parkeringshus, källare och entréer upp och den gråa fasaden piffades till med pastellfärger. Nu är det 2000-tal och då ska även insidan renoveras.

För cirka två år sedan vann Skanska Direkt kontraktet av Råslätts omgörning. Sedan dess pågår arbetet med nya stammar, fläktsystem, tilläggsisolering av vindarna och direktverkande element byts ut mot vattenburna som ansluts till fjärrvärme. Här är ingen byggnadsarbetare varslad. Och bolaget har kontrakt till semestern. Sedan väntar ny upphandling.

– Det pratas om att göra mer, fönster till exempel. Det är bra slitet här ute. Och så ser det ju ut på många ställen i landet, säger snickaren Johan Claesson.

De flesta är överens om att miljonprogrammen måste rustas upp. Till och med oheliga allianser som fack och arbetsgivarorganisationer har ju gemensamma intressen här. Hur många bostäder det handlar om är oklart. När Boverket för sex år sedan gjorde en genomgång av renoveringsbehovet i hus från 60- och 70-talen kom man fram till att mellan en halv miljon och 1,3 miljoner lägenheter behöver renovering de närmaste femton åren.

Eftersom ingen vet exakt hur många lägenheter det handlar om, finns heller inga exakta uträkningar om hur många byggjobb en storsatsning skulle ge. Siffrorna varierar beroende på avsändare. Allt mellan 3 000 och 30 000 nya jobb per år har nämnts.

– Det råder väldigt delade meningar om hur stort upprustningsbehovet i miljonprogrammen är. Det krävs mycket mer detaljerade undersökningar än de som gjorts, säger Hans Lind, professor i bygg- och fastighetsekonomi på KTH i Stockholm.

Dessutom är ekonomin i många kommunala bostadsbolag allt annat än bra. Och sedan finanskrisen drämde till byggbranschen har frågan om staten ska gå in och stötta kommuner för att rusta upp miljonprogrammen blivit ännu hetare.

– Vi har jobbat länge för att komma bort från subventioner, men ska man ändå ge råd till regeringen är det att satsa på ombyggnad i miljonprogramsområdena. Då slipper man en uppgång i arbetslöshet bland byggnads-

BYG 0209_s26 26 09-02-02 14.25.09

an Claesson, snickare, renoverar lägenheterna i Jönköpings miljonprogram Råslätt, och blir en del av hyresgästernas vardag.

arbetare så att de finns kvar i produktion när det vänder. För då är behovet fortfarande stort. Det är inte så att vi inte behöver fler bostäder, menar Fredrik Isaksson, chefekonom på Sveriges Byggindustrier.

När frågan huruvida staten ska gå in och rädda jobb och bostäder kommer på tal i lägenheten som gjorts om till byggbod i Råslätt tystnar det.

– En tillfällig statlig satsning skulle bidra till sysselsättningen även om jag egentligen inte tycker att staten ska gå in. Dessutom borde kommuner och landsting passa på att bygga just nu eftersom det är billigare, säger till slut betongarbetaren Mattias Wennerberg.

Det blir tyst igen. Betongborrarna Jörgen Wallmon och Reine Engberg från Wettersstadens Betongborrning kommer in för en fika. Båda har varit anställda på olika Skanskabolag tidigare. Och båda har blivit uppsagda därifrån vid tidigare kriser, och då ställts inför arbetslöshetens våndor.

– Jag blev uppsagd 1991. Det var inte kul. 1994 fick jag jobb igen som betongborrare men fick gå som lärling i tre år fast jag redan gått tre år som snickarlärling, berättar Jörgen Wallmon och passar på att ge tips till den som blivit uppsagd:

– Utnyttja alla kontakter du har, eller läs vidare.

– Eller börja med nätpoker, flikar Johan Claesson in.

Men här i Råslätt kommer det antagligen att finnas byggjobb minst fem år till, berättar Vätterhems vd Kent Sandén. Till sommaren, när Skanska Direkts kontrakt går ut, är bara cirka en fjärdedel av husen färdiga.

– Pengar är inte vårt bekymmer. Vi har planerat för det här. Ett statligt bidrag tackar ingen nej till men det skulle vara en bonus. Vi bygger inte vår verksamhet på bidrag, säger Kent Sandén. ●

BYG 0209_s27 27 09-02-02 14.25.14

Ska man tro experterna är det bara anläggningsarbete som står för ljuset i kristunneln. Men Byggnadsarbetaren har dammsugit landet på fler tänkbara sätt att rädda sysselsättningen under 2009.

ANLÄGGNING

Är det något de flesta experter faktiskt vågar säga något positivt om så är det anläggningsarbete.

– Här kan det komma arbetstillfällen i och med stora satsningar på infrastruktur och underhåll, säger Linda Pärlem, bygganalytiker på Arbetsförmedlingen.

Regeringen satsade redan i höstbudgeten på vägar och järnvägar för att få i gång byggstarter av flera försenade infrastrukturprojekt, och påskynda pågående projekt de närmaste två åren. I december förra året kom ytterligare en miljard till underhåll och drift av vägar och järnvägar. Något regeringen tippar ska ge tusen jobb de närmaste två åren.

– Anläggningssidan ser riktigt bra ut. Men då ska man komma ihåg att anläggningsinvesteringar inte kräver lika mycket arbetskraft som bostadsbyggande, säger Fredrik Isaksson, chefekonom på Sveriges Byggindustrier.

Några projekt det satsas på:

- E18-infarten till Stockholm.
- Väg 73, Nynäshamn till Stockholm.
- Två etapper på E 22:an genom Skåne ska bli klara.
- Bättre vägförbindelse till hamnen i Göteborg.
- E45 mellan Älvängen och Trollhättan.
- Ådalsbanan.
- Haparandabanan.

Flera stora satsningar på väg och räls påbörjas de närmaste åren.

HANS EKESTÅNG

UTBILDNING

Både Arbetsförmedlingens Linda Pärlemo och Bengt Hansson, professor i byggproduktion vid Lunds tekniska högskola, menar att bristen på arbetsledande personer i byggbranschen bara kommer att öka. Väldigt många försvinner nämligen i pension.

– I dag finns alldeles för många skrivbordsingenjörer. Den som har en praktisk bakgrund blir en mycket bättre arbetsledare. Och när man är gammal kan ett kontor vara bättre arbetsmiljö än att springa på ställningar, säger Bengt Hansson.

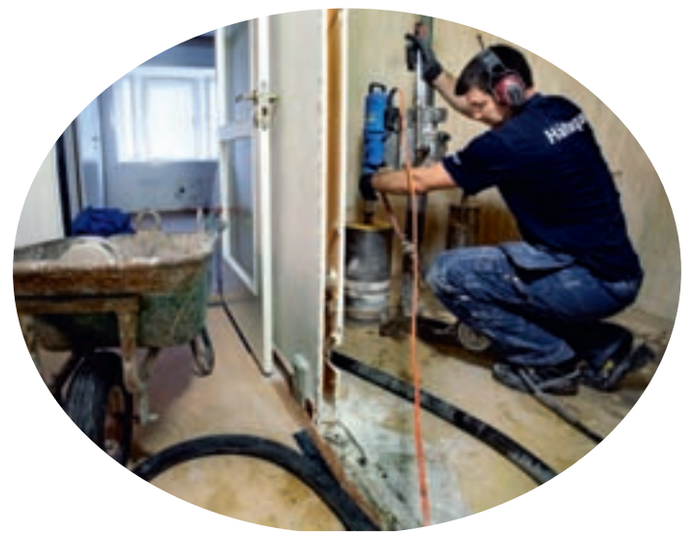
Enligt Arbetsförmedlingens fem- och tioårsprognoser kommer det även att bli brist på vvs-montörer, maskinförare, betongarbetare, glasmästare och golvläggare. Få utbildar sig inom de yrkena samtidigt som många pensioneras. Snickare får det däremot tufft både på kort och lång sikt.

ROT/HUS

I slutet av förra året införde regeringen återigen rotavdrag. Denna gång föreslås avdraget bli permanent för hushåll som äger sina bostäder. Regeringen räknar med att detta skapar 7 500 jobb de närmaste två åren.

Många har kritiserat förslaget, och menar att det skulle gett betydligt större effekter om fastighetsägare och andra också kunnat göra avdrag för att renovera hyresrätter och offentliga byggnader. Det har finansminister Anders Borg (m) sagt nej till.

Regeringen har nu döpt om rot till hus som ska omfatta både hushållstjänster och byggjobb.

ROBERT ERIKSSON

OFFENTLIGA BYGGNADER

Kommuner, landsting och stat äger tillsammans 90 miljoner kvadratmeter lokaler. Vilket är ganska i fas med behovet, menar Jonas Hagetoft på Sveriges Kommuner och landsting, SKL. Det enda det behövs mer av är förskolor. Under 2000-talet har barnafödandet ökat igen, från låga nivåer i slutet av 90-talet.

– När det gäller förskolor är bristen på mark att bygga på det största problemet. Och det är framför allt ett storstadsproblem, säger Jonas Hagetoft.

BYG 0209_s28 28 09-02-02 14.25.19

BANVERKET

KLIMAT

Förutom stambyten är många bostäder i behov av energieffektivisering. Det har talats om klotavdrag (klimatåtgärder, ombyggnad, tillbyggnad). Regeringen har hittills sagt nej.

Kommunala bostadsbolaget Alingsåshem bygger just nu om ett av sina miljonprogram till energieffektiva passivhus.

HALLANDSMODELLEN

Under förra byggkrisen påbörjades ett samarbete mellan länsarbetsnämnd, länsmuseimyndighet, byggindustrins yrkesnämnd, Byggnads och Sveriges byggindustrier i Halland. Samarbetet fick namnet Hallandsmodellen.

Arbetslösa, bygglärlingar och andra arbetssökande som hade svårt att få jobb fick renovera kulturbyggnader i länet. Modellen hjälpte närmare 700 personer till nytt eller fortsatt arbete inom byggbranschen. Projektet stod sig ända till förra året då pengarna tog slut. Nu vill många väcka liv i modellen.

– Av 60 byggelever har vi just nu fyra, fem ute på praktik. Det finns inga platser. Vi försöker hitta en lösning men lever på hoppet just nu, säger Erkki Siivonen på arbetsförmedlingen i Halland.

STATEN & KAPITALET

Statens bostadskreditnämnd, BKN, har lämnat ett förslag till regeringen om tidigare byggdirektiv. Det skulle innebära att staten, via BKN, garanterar krediter för lån redan vid byggstart. Det gör man redan, men först när projektet är färdigbyggt. Syftet är att få igång nyproduktionen av bostäder.

PAWEL FLATO

Kommun- och finansmarknadsminister **Mats Odell** (kd) har gjort flera uttalanden där han tror att marknaden löser krisen själv. Han menar att den kommunala allmännyttan borde bygga nya hyresrätter nu eftersom det är billigt, räntan låg och behovet av nya hyresrätter stort.

IDROTTSARENOR

ARKITEKTERNA KROOK&TJÄDER, BERG ARKITEKTKONTOR

Nya nationalarenan i fotboll ska börja byggas i år och beräknas stå klar 2012.

I slutet av förra året tog Svenska fotbollförbundet fram nya krav för landets arenor. Bland annat ska alla allsvenska arenor ha minst 3 000 sittplatser under tak senast 2014. För superettan och damallsvenskan ska det finnas 1 000 sittplatser under tak. Det återstår att se hur många arenor som klarar de ekonomiska kraven för att bygga om.

Några som är på gång är i alla fall:

- Swedbank arena, ny nationalarena i Solna, byggstart maj 2009 (förutsatt att bygglov ges).
- Solvalla, ny travanläggning ska byggas liksom en arena för Brommapojkarna. Byggstart beräknad till årsskiftet.
- Idrottsparken i Norrköping, byggs om nu och ska vara klar i augusti.
- Swedbank stadion, Malmö, beräknas bli klar under våren.

BYG 0209_s29 29 09-02-02 14.25.25

FAKTA PLANERA BORT RISKER

- Arbetsgivaren är skyldig att planera rotarbeten så att de blir så säkra som möjligt. Planeringen ska göra att till exempel rivningen blir säker och att buller och vibrationer sänks till ett minimum.
- Planeringen ska omfatta såväl själva rivningsfasen, som återuppbyggnaden. Beställaren måste göra en arbetsmiljöplan, eller uppdra åt entreprenören att göra det.
- Arbetsmiljöverket har flera föreskrifter som reglerar arbetet, bland annat rörande hur länge man får jobba med vibrerande verktyg och hur man ska arbeta för att hindra att skadas av tunga lyft.

Det dammar mycket även när rivmassorna bärs ut. Heikki Juntonen använder därför andningsskydd med p3-filter.

BYG 0209_s30 30 09-02-02 16.01.30

När nybyggnationen dör av kan rotjobben bli räddningen. Men rot betyder inte bara arbetstillfällen, utan också damm, buller, vibrationer och tunga lyft. Då gäller det att veta hur du bäst skyddar dig.

TEXT: **MARGITE FRANSSON** FOTO: **ANNA-LENA LUNDQVIST**

ROT OCH RISKERNA

Alessandro fäller ner hörselskydden och startar bilhammaren med ett öronbedövande dån. Blixtsnabbt går han igenom klinkern på golvet i badrummet och ner i betongen.

Han jobbar ständigt med rotjobb och är van att hantera riskerna.

– Vid rot måste man tänka efter före, säger han i en paus på arbetsplatsen, ett bostadshus i Mölnlycke.

– Det gäller både damm och själva rivningen. River du fel kan du få något över dig.

Vanligt byggdamm ser kanske inte direkt farligt ut. Men det är det. Det kan ge svåra och även dödliga sjukdomar; nedsatt lungfunktion och lungsjukdomen kol, bland annat. Och farligast av allt är det man inte kan se de små fina dammkorn som når längst ut i lungorna. Detta har alltmer uppmärksammats under senare år och det är en kunskap Alessandro Andersson tagit till sig. Som rivningsarbetare på Mölndals Betongborrning, jobbar han i dammiga miljöer hela dagarna.

Därför bär han andningsskydd med p3-filter mot dammet och i rummet finns en miljöburk som ska suga in dammet från rivningen. Men det handlar inte bara om den egna hälsan. Allt dammigt arbete skärmas av. Här bor hyresgästerna kvar under rivningen och dessutom gäller det att minimiera riskerna för byggnadsarbetare som arbetar bredvid.

Lågkonjunkturen slog till hårt och skoningslöst. Mängder av byggnadsarbetare har förlorat sina jobb och framför allt nyproduktionen går på sparlåga. Men när det gäller rotsektorn – reparation, om- och tillbyggnad – finns en större optimism.

– Jag tycker det finns jobb överallt. Vi behöver ju hyra in folk, säger Alessandro Andersson, vars kollega Heikki Juntonen, rivningsarbetare sedan åtta år, kommer från Gothia Bemanning. Också huvudentreprenören Erlandsson Bygg i Väst AB, behöver nyanställa. På den här arbetsplatsen tror alla att många byggföretag kommer att ställa om sin produktion och gå från nyproduktion till rot. Men det ställer krav. Rivningsarbetarna tror att det finns en risk att de som river tillfälligt inte har samma respekt för jobbet eller ser alla risker.

> ”Det ska gudarna veta att det är ett tungt, slitigt och dammigt jobb. Man måste ha folk som gillar att jobba med det här. ”
>
> – HEIKKI JUNTONEN

– Det ska gudarna veta att det är ett tungt, slitigt och dammigt jobb. Man måste ha folk som gillar att jobba med det här. Men jag tycker att det är skitroligt. Det är det bästa jag gjort. Jag gillar att slita, säger Heikki Juntonen. Han tar tag i en hink med rivningsmassor och slänger ner i en ränna till sopnedkastet. En lösning för att undvika bärande och kånkande i trappan.

Han slipar i dag och hans händer pryds av ett par väl använda vibrationsdämpande handskar.

– Jag har fått lite skador på händerna av vibrationer, så därför försöker jag akta mig.

Bilningen är ett av gisslen i rotbranschen. Det dammar, ger vibrationer och buller. Ibland går det att ha bilningsrobotar, men här blev det handhållet eftersom det är för trångt. Då gäller det att planera och försöka akta sig.

Det är en bostadsrättsförening som beställt stambytesrenoveringen i Mölnlycke. Arbetet har precis påbörjats och det kommer att hålla på i ett år. Jobbet har planerats vid arbetsberedningar.

– Oavsett om de är nyproduktion eller rotarbeten måste skyddet fungera, säger platschefen Fredrik Stark från Erlandsson Bygg i Väst AB.

Renoveringen i badrum innebär att det kommer att behövas våtrumsskivor. Många byggnadsarbetare har sett de nya våtrumsskivorna med glasfiber och gips/respektive cement som ett gissel när de fått näsbesvär och klåda. Alternativet är att ha omfattande skyddsutrustning.

– Jag vill inte ha de skivorna på mina byggen, säger Fredrik Stark, vars pappa som är snickare dessutom har känt av besvären.

Han har därför tagit in en annan skiva som heter Jackon, som är 60 centimeter bred och bara väger cirka fem kilo. Nackdelen är att den är dyrare än andra skivor, men det uppvägs av nyttan, tycker både Fredrik och snickaren Janne Karnefors.

– Jag har gjort ett badrum med den och den är jättebra. Man kapar bara av den med gipskniven och jag märker inget damm över huvud taget. Att den dessutom är lätt, är en fördel när man ska gå mycket i trappor, säger Janne Karnefors. ●

Nästa sida:
Så skyddar du dig från damm, mögel och asbest

BYG 0209_s31 31 09-02-02 16.01.31

Så skyddar du dig på rot-jobben

DAMM

ARBETSMOMENT:

■ Bilning, slipning, fräsning, borrning, kapning, grov byggstädning med mera. Vid rivningsarbeten blir det ofta mycket höga halter av damm, halter som överskrider alla tillåtna gränsvärden.

RISKER:

■ Allergi, försämrad lungfunktion, lungsjukdomen kol, lungcancer, samt silikos, stendammslunga, som orsakas av kvartsdamm i betong och cement. Partiklar i luften kan öka risken att dö i förtid i hjärtinfarkt och lungsjukdomar. Det synliga dammet är farligt i sig, men farligast är det osynliga. Lödning och svetsning är en risk, eftersom det ger farliga partiklar av tungmetaller.

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Använd andningsskydd med p3-filter vid bilning och andra dammiga arbeten. Använd luftrenare och utsug, ta så mycket som möjligt vid källan. Risken att skadas av damm omfattar också dem som arbetar i närheten. Avskärma rivningsplatsen. Undvik att riva och bygga nytt på samma ställe. När andra arbeten tar vid ska helst rivningen vara klar och arbetsplatsen rengjord. Använd andningsskydd, samt utsug vid slipning och svetsning.

Vid bilning bildas damm med halter som överskrider de tillåtna gränsvärdena.

ASBEST

ARBETSMOMENT:

■ Asbest finns bland annat i kakelfix, fogar, eternitplattor, ventilationskanaler, mattor och lim. Kan finnas i byggnader som är byggda eller renoverade under åren 1950–1980. Redan innan bygget startar ska det vara utrett om det finns asbest eller inte.

RISKER:

■ Lungsjukdomen asbestos, cancerformen mesoteliom, lungcancer, pleuraplack (lungsäcksförtjockning).

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Damm från asbest är direkt förbjudet att hantera för dem som inte har särskild utbildning eller tillstånd. Men om man ändå stöter på något man misstänker vara asbest, ska arbetet avbrytas och materialet undersökas. Finns asbest måste experter utföra jobbet.

Asbest är vanligt vid rörfogar i gamla hus.

BULLER

ARBETSMOMENT:

■ Så fort man arbetar med olika typer av maskiner och handhållna verktyg, som till exempel bilningsmaskiner och tigersågar, når bullret så höga nivåer att man måste ha skydd.

RISKER:

■ Bullerskador, tinnitus. En dålig hörsel försämras dessutom med åldern. Olika personer är olika känsliga för att ta skada.

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Det finns ett enkelt sätt att skydda hörseln, använd hörselskydd. Dessutom är det inte bara personen som håller i en maskin som riskerar att skadas, utan även arbetare bredvid. Också de kan behöva skydda sig. Enligt reglerna ska man använda hörselskydd när exponeringen uppgår till 85 decibel under en åtta timmars arbetsdag. Vid bilning kommer man upp i 100 decibel och mer och då räcker att vara utan hörselskydd i 15 minuter eller mindre per dag för att riskera att ta skada.

Hörselskydd, ett måste.

BYG 0209_s32 32 09-02-02 16.01.35

MÖGEL

ARBETSMOMENT:

■ Rivning i olika material där det bildats mögel. Till exempel kartongklädda gipsplattor som är mögliga. Men mögel kan även finnas på många andra ställen efter fuktskador.

RISKER:

■ Mögelgifter kan angripa olika organ, som nerv- och immunsystem. Man kan få problem som spänner mellan huvudvärk och influensaliknande symtom till svåra sjukdomar.

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Använd andningsskydd med p 3-filter. Ha skyddskläder, byt när du går in i boden för att äta.

Skyddskläder och andningsskydd med p3-filter är det som gäller.

VIBRATIONER

ARBETSMOMENT:

■ Arbete med handhållna maskiner som bilning, slipning, arbete med mejselhammare, skruvdragare, slagborrmaskiner med mera.

RISKER:

■ Vita fingrar som kan göra det svårt att fungera i kyla och fukt, nerv- och muskelskador. Ny forskning kopplar ihop vibrationer med en ökad risk att få hjärtinfarkt. Kyla ökar risken att skadas av vibrationer.

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Använd i första hand maskiner som inte är handhållna. Om du använder handhållna maskiner, minimera tiden, till exempel genom arbetsrotation. Använd handtag och stativ som minskar vibrationerna. Målet är att isolera händerna från verktyget. Följ instruktionen om användning från tillverkaren. Låt maskinen göra jobbet, ju mer kraft du använder desto mer vibrationer förs över till händer och armar. Arbeta i naturlig kroppsställning, undvik vridna kroppsställningar. Ta ofta pauser så att kroppen hinner återhämta sig. Byt ut slitna slipskivor och verktyg. Nötta grejer vibrerar mer. Undvik kalla maskiner. Håll händerna varma under arbetet. Använd handskar, gärna med avvibrering. Underhåll maskinen. Du kan själv se hur länge du får jobba med din maskin, enligt reglerna. Gå in på www.vibration.db.umu.se och slå in vibrationsvärdet.

Använd handskar, med avvibrering.

FÖRSLITNING/DÅLIG ERGONOMI

ARBETSMOMENT:

■ Manuella lyft som kånkande och bärande, knepiga arbetsställningar, påfrestande jobb som bilning, att jobba ensidigt med bara en sak. Arbete i trånga utrymmen.

RISKER:

■ Alla jobben ovan kan ge förslitningsskador och sådana skador är vanliga. Cirka 70 procent av alla arbetssjukdomar i byggbranschen är belastningsskador. Det är det som drabbar och riskerar att slå ut flest byggnadsarbetare.

SÅ SKYDDAR DU DIG:

■ Använd hjälpmedel som lyftanordningar, hissar, med mera. Var två personer vid tunga lyft och planera bort så mycket som möjligt av de tunga lyften. Det ska egentligen redan vara gjort när du börjar jobba, men fundera själv också vad du kan underlätta. Undvik att lyfta och vrida samtidigt. Ha materialupplag så nära som möjligt. Försök att undvika att bära i trappor.

Planera bort tunga lyft. Här används en specialanordning för att slänga rivmassor genom sopnedkastet.

BYG 0209_s33 33 09-02-02 16.01.40

”Ingen ska behöva se

Utredning friar ”blodskivorna” – men skyddsombud kräver

Arbetsmiljö/

De ger näsblod, klåda och kräver omfattande skydd. Ändå slog en utredning nyligen fast att de omdiskuterade glasfiberskivorna inte innebär någon hälsorisk. Nu kräver skyddsombud och Byggnads att skivorna förbättras så att inget skydd ska behövas.

Nyligen presenterades en undersökning om de omdiskuterade byggskivorna med glasfiber. Skivorna har gett en rad akuta problem som byggnadsarbetarna reagerat starkt på. Ändå slår forskarna fast att skivorna inte innebär någon hälsorisk.

Byggnadsarbetare och fack är inte särskilt imponerade av slutsatserna.

– Skivorna är inte lämpliga för en byggarbetsplats 2009. Ingen ska behöva gå med skyddsutrustning och se ut som en rymdmänniska för att kunna jobba, säger Bertil Lönnborn, skyddsombud på Veidekke, som själv fått klåda och utslag av skivorna.

– Sådant här material ska vara lätt att jobba med och ingen ska ens behöva fundera på om man kan bli sjuk, säger Magnus Hulthén, skyddsombud på Skanska, där kolleger fått näsblod efter att ha jobbat med materialet.

– Det är bra att en utredning har gjorts. Men man kommer ändå att vara misstänksam, så länge dammet från materialen ger hud- och näsbesvär.

UNDERSÖKNINGEN ÄR gjord vid Arbets- och miljömedicin i Örebro och beställd av Byggindustrins centrala arbetsmiljöråd.

Resultatet visar ett klart samband mellan hur ofta byggnadsarbetarna hanterade gipsskivor med glasfiber och att de fick näsblod, näs- och hudbesvär. De som ofta hanterade skivorna, rapporterade mer problem. Många använde inte skydd och hade inte informerats om det. Men trots problemen anser forskarna alltså inte att skivorna är hälsofarliga.

Det förklarar yrkeshygieniker Peter Berg vid Arbets- och miljömedicin med att man gått igenom studier för att se om glasfibern kan ge asbestliknande problem som cancer eller fibros. Men man har inte hittat något som tyder på det.

DÄREMOT ÄR DET ingen tvekan om att många byggnadsarbetare fått akuta hälsobesvär. Problemen var mindre för de cementbaserade skivorna än för de med gips. Men cementskivorna användes av betydligt färre och forskarna misstänker också att de arbetarna oftare kan ha använt skydd eftersom de skivorna kräver mer bearbetning.

481 byggnadsarbetare i olika delar av landet har deltagit i en enkätundersökning. 304 byggnadsarbetare upplevde problem från huden när de arbetar med glasfiberskivor. 316 hade haft anfall av nästäppa, kliande , rinnande näsa eller nysningar det senaste året. Sammanlagt hade 54 personer i undersökningen fått näsblod i anslutning till arbete med byggskivor som innehåller glasfiber.

Slutsatsen från Peter Berg är att de som ska arbeta med fiberskivorna måste ha skydd och jobbet planeras för att minska exponeringen. Men också han menar att det är orimligt att byggnadsarbetare ska behöva se ut som rymdmänniskor i sitt dagliga jobb. Därför måste skivorna förbättras, så att de inte släpper ifrån sig så mycket fibrer.

MARGITE FRANSSON

”Ingen ska behöva se ut som en rymdmänniska för att kunna jobba”, säger s

FAKTA MÅNGA FICK NÄSBLOD OCH KLÅDA

- Problemen med fiberskivor uppstod efter krav om att kartonggips plötsligt skulle ersättas i badrum eftersom skivorna ansågs öka risken för mögel. Lösningen blev att använda skivor med glasfiber och gips eller glasfiber och cement på bred front.
- Under förra året uppmärksammades problem på många arbetsplatser när byggnadsarbetare rapporterade om näsblod, näsbesvär och klåda när de arbetade med materialen. Få visste om att de skulle använda skydd.

LÄS RAPPORTEN
www.byggnadsarbetaren.se

BYG 0209_s34 34 09-02-04 17.11.35

läs de senaste byggnyheterna på www.byggnadsarbetaren.se

ut så här”

att de förbättras

r skyddsombudet Bertil Lönnborn.

FAKTA DET FINNS ALTERNATIV

Det finns alternativ till glasfiberskivor med gips och cement. Skivan Jackon består av cellplast med glasfiberarmerad puts och är 60 centimeter bred och väger fem kilo.

–Jag är jättenöjd. Den är lätt att skära i med gipskniv och det blir inget damm jag märker av, säger snickaren Janne Karnefors, på en arbetsplats i Mölnlycke.

Fibrerna ligger i en armering, som glasfibernät, och därför sprids inte damm, som i skivor där fibrerna är ytligare. Skivan skärs med gipskniv. Den är dyrare, men kräver enligt säkerhetsdatabladet inga speciella åtgärder vid normal hantering.

I KORTHET

Byggarbetsplats sönderslagen

Inbrott/ Frykenskolan i värmländska Torsby renoveras av Skanska. Nyligen förvandlades byggarbetsplatsen till kaos när en eller flera personer totalförstörde två våningar under en natt. Förövarna hade använt sig av en isoleringskniv och skurit sönder nyinsatta väggar, hällt ut lim och färg över golv och väggar, och dessutom huggit av en strömförande kabel.

Värdet på det förstörda uppges vara mellan 50 000 och 100 000 kronor.

Löneförsäkring i 100 dagar till

Arbetslöshet/ Byggnads förlänger försäkringen som garanterar 80 procent av lönen vid arbetslöshet. Nu får den som är arbetslös och medlem tillägg till a-kassan i 200 dagar.

Ersättningen består av 80 procent upp till en månadsinkomst på 35 000 kronor. Enbart a-kassa ger maximalt 680 kronor om dagen.

Företagare dömd för andra gången

Arbetsrätt/ Arbetsdomstolen har för andra gången dömt en företagare i Luleå till att ersätta en tidigare anställd för utebliven lön och ersättning med dryg t 78 000 kronor, samt betala skadestånd till Byggnads.

Domen är en så kallad tredskodom. Det betyder att företagaren inte lämnat sin version till domstolen.

Redan i höstas dömdes företagaren. Men har inte kommit när domstolen kallat. Nu får Byggnads därför igenom sina krav ännu en gång.

Färre anmäler arbetssjukdomar

Arbetsmiljö/ De senaste fem åren har antalet anmälda arbetssjukdomar halverats. Mellan 2007 och förra året minskade antalet arbetssjukdomar med tio procent. Och ser man fem år tillbaka i tiden är det alltså en halvering.

Det visar en sammanställning som Arbetsmiljöverket gjort. Siffrorna baseras på anmälningar till Försäkringskassan.

Totalt anmäldes cirka 110 000 arbetssjukdomar under förra året.

Tufft för migrantarbetare i Finland

Arbetsmarknad/ Dåliga tider tvingar bort utländska arbetare i Finland. Arbetsgivarna räknar med att 8 000–12 000 byggnadsarbetare lämnat landet den senaste tiden.

De flesta som arbetar tillfälligt på byggen i Finland kommer från Estland.

Siffrorna kommer från de finska byggindustriernas paraplyorganisation, och är uppskattningar.

Skanskas vd får miljoner i bonus

Pengar/ De cirka 1 000 byggnadsarbetare som Skanska varslade i höstas får framöver klara sig på a-kasseersättning på runt 10 000 kronor i månaden efter skatt.

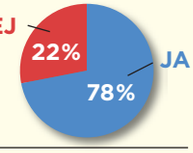
Vd:n Johan Karlström väntas få 12,6 miljoner i bonus, skriver tidningen Veckans Affärer.

Trots krisen väntas Skanska redovisa en miljardvinst för 2008.

Bonusen är i nivå med den från Skanskas rekordår, 2007.

NÄTFRÅGAN

Är du missnöjd med din bod?

HALLÅ DÄR!

Carl Mason i Skövde som stämt NCC Construction för att de vägrar betala en faktura på en halv miljon kronor.

”Jag blev dålig när jag inte fick pengarna”

Varför får du inte dina pengar?
– Jag fick i uppdrag av NCC att tillverka och montera tre stycken räcken till Arena Skövde. Efter att jag monterat två av räckena visade det sig att det var fel på ritningarna. Vi kom överens om att jag skulle göra om jobbet, men jag fick bara ett muntligt avtal gällande ersättning för extraarbetet. När NCC fick fakturan på 500 000 sa de att extraarbetet skulle jag stå för.

Är det vanligt att det blir problem med fakturor?
– Det är det största bekymret för en småföretagare. Men det här är första gången jag arbetar med NCC.

Vad händer nu?
– Jag har anlitat en advokat. Vi ska snart ses och gå över ärendet och diskutera hur mycket vi ska kräva.

Hur har den uteblivna fakturan påverkat dig?
– Jag har legat på sjukhus. Under arbetet jobbade jag väldigt långa dagar. När jag sedan inte fick mina pengar började jag må dåligt. Jag gick in i väggen kan man säga.

Tror du att du vinner?
– Ja, det tror jag. Jag har alla ritningar som bevisar att jag fick fel information i början. Sedan har jag också kommunen som vittne. De var med på mötena där jag muntligen blev lovad betalt för extraarbetet.

PETER LEANDER

MARGITE FRANSSON

Byggnads tolk Gints Kaplers (längst till vänster) har stöttat arbetarna vid hotell Plaza. På bilden syns Miroslaw Kuzawinski, Michal Ossowski, Grzegorz Zaniewicz, Marcin och Pavel Holonowicz.

Lönetvist nära lösning

Lönebråk/

Byggnadsarbetarna vid hotell Plaza i Örebro kan komma att få sina pengar. Det rör sig om totalt 301 000 kronor plus ränta. Det blev resultatet vid förhandlingar, enligt Byggnads. Företagets Peter Litchell vill dock inte kommentera om de verkligen får sina löner.

Enligt Byggnads förhandlare har Peter Litchell gått med på att betala ut lönefordringar till de sju byggnadsarbetarna.

– Vi tog i hand på att han ska betala, säger Byggnads förbundsförhandlare Torbjörn Hagelin.

När Byggnadsarbetaren kontaktar arbetsgivarens representant, Peter Litchell, för att få kommentarer om förhandlingsresultatet säger han.

– Du får fråga Byggnads. Jag har inga kommenterar.

Det handlar om företaget Entré Hotels byggande av hotell Plaza i Örebro. Ett bygge där det varit mycket strul med löneutbetalningarna.

Den senaste tvisten gäller att sju polska byggnadsarbetare har lönefordringar för tiden juli till och med den 20 september förra året.

Sammanlagt rör det sig om 301 000 kronor. Lönekraven spänner från 52 000 kronor och neråt. Till det kommer räntekostnader.

DET VAR I slutet av januari som Peter Litchell utlovade att pengarna ska betalas ut, enligt Byggnads representanter. Fram till dess och även i början av förhandlingarna, förnekade Peter Litchell att arbetarna hade rätt till pengarna.

Han har bland annat hävdat att arbetarna inte har varit anställda i bolaget och inte arbetat i den omfattning som sagts.

Enligt fackets representanter finns tydlig dokumentation på att de varit anställda. Byggnads förklarade sig även berett att gå till domstol för att få in pengarna.

SENAST DEN 13 februari ska pengarna vara utbetalade till byggnadsarbetarnas personkonton, och bevis för detta ska finnas så att facket kan granska utbetalningen.

Samtliga sju arbetare lämnade arbetsplatsen i höstas efter att ha blivit uppsagda.

I förra numret av Byggnadsarbetaren, berättade fem av dem om sin situation. De lever med ekonomiskt mycket knappa marginaler.

MARGITE FRANSSON

LÄS MER

Följ konflikten i Örebro på www.byggnadsarbetaren.se

BYG 0209_s36 36 09-02-04 17.11.48

NCC-chef slipper åtal för dödsolycka

Rättsligt/

I somras avled en 64-årig anläggningsarbetare när han skulle byta hydraulslang på en asfaltsutläggare. Arbetsmiljöverket kommer inte att begära åtalsprövning hos åklagare.

Det var i småländska Nybro som ett arbetslag i somras körde en asfaltsutläggare med trasig hydraulslang till verkstaden. Där kunde man inte byta slangen direkt.

En 64-årig man som var anställd på NCC Roads bestämde sig då för att byta slangen på egen hand. En kvart senare kom verkstadspersonal ut och hittade mannen fastklämd under asfaltsutläggarens ena bunkersida.

Enligt Arbetsmiljöverkets utredning, som tidningen Arbetarskydd tagit del av, hade arbetslaget lossat på maskinens transportsäkringar för att kunna lasta av maskinen från flaket. 64-åringen hade sedan tagit bort anslutningen mellan hydraulslang och cylinder. Då lossade strypbrickan och hydraulolja sprutade ut. Då föll bunkerväggen och träffade mannen i huvudet.

Arbetsmiljöverket begär ingen åtalsprövning av olyckan.

SANDRA LUND

Dödad av fallande takstol

Dödsolycka/

En chaufför omkom i januari sedan en takstol fallit över honom på en byggarbetsplats utanför Halmstad.

Den skadade mannen fördes i ambulans till sjukhus men hans liv kunde inte räddas. Olycksplatsen är ett större bygge vid riksväg 26, norr om Halmstad.

Den omkomne chauffören var inhyrd från ett åkeriföretag för att hjälpa till med att montera takstolar. Han körde fram takstolar från ett upplag till montaget. Olyckan inträffade när han skulle fästa ståltakstolen i kranen för att lasta den.

– Av någon anledning välte takstolen över honom. Vi vet inte vad som hände, för inga vittnen såg det, säger arbetsmiljöinspektör Magnus Larsson.

Arbetsmiljöverket utreder nu olyckan, liksom polisen. Den omkomne var inhyrd av företaget EAB som sköter monteringen på bygget. Arbetsplatsen drivs av NCC. Olyckan inträffade den 22 januari

MARGITE FRANSSON

Tinnitus- och hörselmottagningen

Besväras du av tinnitus, ljudkänslighet och/eller hörselnedsättning?
Behöver du individuellt anpassade hörselskydd?
Rådgivningsbesök – 250 kr

Elisabeth Sjöberg, leg audionom
med 24 års erfarenhet av hörselvård

Tfn 08-755 50 81
tinnitus-horsel@telia.com **www.tinnitus-horsel.se**

I KORTHET

Byggföretag spår dystert år

Arbetsmarknad/ Två av tre byggföretag tror på en sämre byggmarknad för 2009. Det visar Konjunkturinstitutets senaste månadsrapport.

Orderläget försämrades dramatiskt senaste månaden. Sysselsättningen minskade och flera byggföretag sänkte sina anbudspriser.

I oktober förra året var 16 procent av byggföretagen missnöjda med orderstockens storlek. Tre månader senare är över 40 procent missnöjda.

Företag stäms för utebliven lön

Arbetsrätt/ Byggnads har stämt Asiengrossisten AB i Arbetsdomstolen för att få ut en medlems lön.

Tvisten handlar bland annat om två dagar då arbetsgivaren sa åt den anställde att gå hem, eftersom det inte fanns arbetsuppgifter. Byggnads kräver lön för båda dagarna.

Sammanlagt landar kraven på 14 794 kronor plus 20 000 i skadestånd till mannen och Byggnads att dela på.

Rev asbest utan tillstånd – får böta

Arbetsmarknad/ Ett byggföretag i Sollefteå krävs på 50 000 kronor i böter efter att ha rivit asbest utan tillstånd. Kommunens miljöavdelning tog prover av rivningsmaterialet från en restaurangrenovering. Ett av dem innehöll vit asbest.

Kommunen lämnade ärendet till Arbetsmiljöverket som nu kräver företaget på 50 000 kronor i sanktionsavgift.

Företagaren hävdar att kommunen tagit prover som företaget inte rivit. Han vägrar betala sanktionerna.

BYGGNADS GÄSTRIKLAND SÖKER FUNKTIONÄR

Dina arbetsuppgifter består av mätnings- och förhandlingsverksamhet inom TBM samt RSO, arbetsmiljö, studier och ungdomsfrågor.

● Du som söker bör ha erfarenhet av ovanstående arbetsuppgifter och ha kunskap om fackligt-politiska frågor.

● Du ska även vara beredd att arbeta med andra arbetsuppgifter som styrelsen beslutar om.

● Du ska kunna arbeta självständigt under ansvar, vara lätt att samarbeta med samt samt uttrycka dig väl i tal och skrift.

Vårt arbete på expeditionen baseras på att du kan arbeta med datastöd. Vi förutsätter att du delar arbetarrörelsens värderingar. Provanställning kommer att tillämpas. Tillgång till egen bil krävs i tjänsten. Lön efter avtal för funktionär. Tillträde efter överenskommelse.

Skriftlig ansökan med meritförteckning eller andra referenser ska vara avdelningen tillhanda senast 2009-02-27.

Byggnads Gästrikland
S Kansligatan 26
802 52 GÄVLE

Upplysningar om tjänsten lämnas av Roger Hedblom tfn 026-65 04 52 och Dick Berlind tfn 026-65 04 60.

BYG 0209_s37 37 09-02-05 10.12.57

Företag ber anställda sänka lönen

Löner/

I finanskrisens fotspår vill nu flera byggföretag få med anställda på sänkta löner. Motivet är att rädda jobben. Men lönesänkningar räddar inga jobb, menar facket.

Muraren Johan Fhager har jobbat på Isaksson Bygg AB i Göteborg i nio år.

Dagen före julledigheten fick han ett brev där det stod att företaget måste bli mer konkurrenskraftigt, och att förhandlingar om hur det ska gå till ska inledas med facket.

Enligt Johan Fhager tog företaget redan i höstas upp en sänkning av den fasta lönedelen med mb-gruppen, från 171 kronor i timmen till 160 kronor.

– Det känns inte så kul. Dessutom har de inte betalat ut den rörliga prestationslönen, säger Johan Fhager.

Själv har han fått ett nytt jobb, och sagt upp sig från Isaksson Bygg AB.

ENLIGT VD:N för företaget, Magnus Munk, har man aldrig krävt att de anställda ska sänka sina löner. Nu förs förhandlingar med Byggnads.

– Min målsättning är att minska den fasta delen, och öka den rörliga.

Att den rörliga delen inte betalats ut stämmer inte enligt Magnus Munk.

– Han har fått det han ska ha enligt avtal. Varken han eller någon annan har något att fordra.

I DAGSLÄGET KAN inga löner på Isaksson Bygg AB sänkas. Nuvarande löneuppgörelse gäller. Conny Johansson, mätningsföreståndare på Byggtolvan, bekräftar att förhandlingarna med Isaksson Bygg AB pågår.

– Man vill förändra förutsättningarna för prestationslön i företaget. Men konsekvensen av det blir att lönen sjunker, säger Conny Johansson.

Han säger att det finns flera liknande fall just nu i Göteborgsområdet.

– Men det är ju inte lönen som avgör hur många det går åt att utföra ett arbete, utan det är ju arbetet.

Conny Johansson påpekar att sänkta löner påverkar semesterlön, pension och den som blir arbetslös kan få lägre inkomstförsäkring. Det kan också påverka ersättningen från a-kassan.

Inkomsttaket för a-kassa ligger i dag på 18 700 kronor. Snittlönen för en byggnadsarbetare är drygt 25 000 kronor.

SANDRA LUND

Dödsolyckorna fortsätter att öka

Förra året omkom 15 personer på byggarbetsplatser

Arbetsmiljö/

Dödsolyckorna fortsätter för tredje året i rad att öka inom byggbranschen. 15 personer omkom i byggolyckor 2008. Det är två fler än året innan.

Byggnadsarbetaren nummer 12, 2008.

Sedan 2005 har antalet omkomna på byggarbetsplatser ökat varje år. För 15 byggnadsarbetare tog livet slut på jobbet 2008.

Den största olyckan var raset vid brobygget över Ålandsfjärden där två byggnadsarbetare, Ingemar Wiklander och Jyrki Pietarila, den 21 maj dog i en av 2000-talets värsta byggolyckor.

Vid ett annat uppmärksammat ras, i Stockholmsförorten Kista den 15 juli, dödades montören Arbnor Dacic när stålbalkar vek och prefabelement rasade. I båda fallen har felberäkningar av konstruktionerna och bristande kontroller orsakat olyckorna.

SEX AV DEM som omkom förra året dog i fallolyckor. Det är den vanligaste orsaken till dödsfall på bygget.

De senaste åren har byggolyckor skördat allt fler liv. Sedan 2005 då nio människor omkom på byggen, har dödsolyckorna ökat varje år.

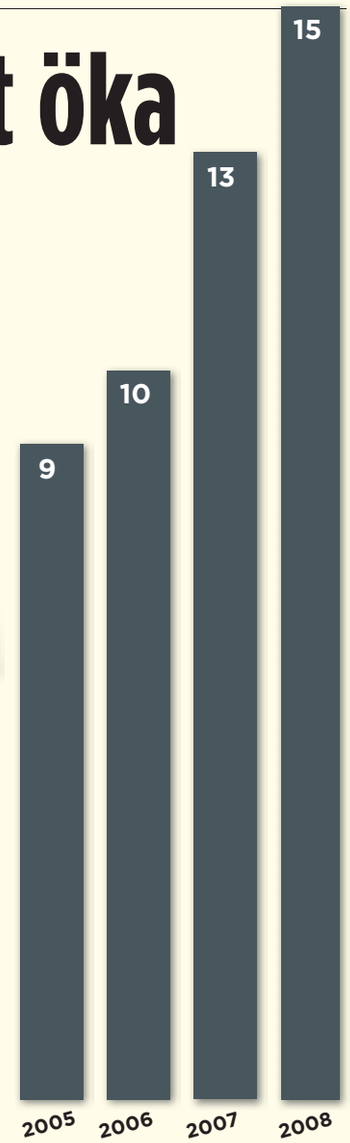
– Det är fruktansvärt, säger Jörgen Eriksson, arbetsmiljöombudsman på Byggnads.

– Olyckorna borde ha gått att förhindra. Men alla led i byggprocessen: byggnadsarbetare, arbetsgivare och de som planerar byggena måste alla ta sitt ansvar eftersom branschen är så farlig.

De flesta av förra årets dödsolyckor inträffade under den första delen av året. 14 av de 15 dödsfallen inträffade fram till och med augusti. De svåra olyckorna ledde till mycket uppmärksamhet.

– Vi var mycket oroade över olycksutvecklingen under våren. Nu hoppas vi att den nedåtgående trenden under hösten ska hålla i sig, säger Jan Swedberg, branschansvarig för byggtillsynen på Arbetsmiljöverket.

MARGITE FRANSSON

BYG 0209_s38 38 09-02-04 17.12.00

Nu även ahlsell som återförsäljare!

För drevning av fönster & dörrar!

Expanderar från 2 till 30 mm! Ring för prover!

SP PROVNING • FORSKNING

ETA

CE
ETA – 08/0244

B1 – DIN4102

CC-Fönsterdrev består av finporig skumplast som pressats samman till en tjocklek av 2 mm. Remsan klipps av i lagom längd och träs in i spalten mellan karm och sidostycke. På 1-3 timmar expanderar remsan till sin fulla tjocklek på 30 mm. Remsan förblir elastisk och fönstret kan därmed efterjusteras utan problem.

CC-Fönsterdrev är helt miljöanpassat och alla dokument finns att hämta på www.3c.nu

3-C Production AB • Porsevägen 27-29 • S-311 32 Falkenberg • Tel: +46 (0)346-587 54
Fax: +46 (0)346-587 84 • E-mail: info@3c.nu • www.3c.nu

3-C Production AB

Sparkade snickare snart i domstol

Arbetsrätt/

I mitten av februari kan framtiden klarna för de två snickarna i Kalmar som Peab avskedade i höstas. Arbetsdomstolen, AD, lämnar då ett tillfälligt beslut som gäller fram tills att domen är klar.

Det är ett så kallat interimistiskt yrkande som AD ska ta ställning till den 13 februari.

Om AD ger Byggnads rätt i detta yrkande får snickarna från Kalmar 26 000 kronor i månaden fram till dess att dom faller. Och de får sina jobb tillbaka. Lönen ska betalas ut från den 6 september förra året. Byggnads har också krävt skadestånd till de båda på 150 000 kronor var.

Men bifaller inte Arbetsdomstolen Byggnads yrkande får de vänta tills den slutgiltiga domen kommer. Konflikten gäller huruvida Peab hade giltiga skäl för att avskeda snickarna. Företaget anklagade dem för arbetsvägran då de bestämde sig för att åka tillbaka hem till Kalmar efter en tid som utlånade i Malmö. Enligt Byggnads har snickarna skött sina plikter.

I Malmö lämnades de efter ett tag utan information om hur länge utlåningen skulle vara eller vilken arbetsplats de skulle jobba på.

SANDRA LUND

"BEHANDLADE SOM DJUR"

LÄS MER

På www.byggnadsarbetaren.se kan du läsa mer om konflikten i Kalmar.

Chef dömd för takolycka

Arbetsmiljö/

Vd: för ett byggföretag har dömts till böter. Orsaken var bland annat avsaknad av fallskydd när en snickare föll från ett hustak.

Tre snickare och vd:n för Julås Bygg AB i Blekinge arbetade med husbygget. När det var dags för takarbete ställdes en ställning upp vid husets ena långsida. Vid gavlarna och den andra långsidan fanns inget skydd. Ingen använde heller lina eller sele.

En av snickarna, en 60-årig man, skulle markera var spikarna skulle slås in i takstolen. Han ställde sig på en taklucka som ännu inte var fastspikad, och föll cirka fem meter utför husets kortsida.

Snickarens ena ländryggskota trycktes ihop. I dag jobbar han kvar på företaget, men har enligt domen från Blekinge tingsrätt ont i vissa arbetsställningar.

FALLET LEDDE TILL åtal, och den 27 januari kom domen. Vd:n döms till 70 dagsböter á 120 kronor, och företaget döms betala en bot på 50 000 kronor.

På företaget fanns ingen delegation av arbetsmiljöansvaret, och tingsrätten anser därför att vd:n har haft samordningsansvar för arbetsmiljön. Enligt vd:n har utgångspunkten för arbetsmiljöarbetet varit att ”arbetstagarna ska bruka sunt förnuft och försiktighet vid farliga takarbeten”.

FRÅN FÖRSVARETS SIDA hävdade man att takarbetet skulle ha tagit en halv dag att slutföra, medan det skulle ha tagit en hel dag och två man att sätta upp en korrekt byggställning, och därför inte stod i proportion till arbetet och kostnaderna.

Men enligt Blekinge tingsrätts bedömning har vd:n och företagit brustit eftersom säkerhetsföreskrifter måste följas, och därmed gjort sig skyldiga till arbetsmiljöbrott.

Domen kan överklagas.

SANDRA LUND

Fick hjälp av pensionär när facket sa nej

Sjukpenning/

Snickaren Nils Lassas Pettersson fick sjukpenningen indragen efter en höftledsoperation. Han bad Byggnads om hjälp att överpröva beslutet. Svaret löd: ”Det är ingen idé”.

JANNE ERIKSSON/DALARNAS TIDNINGAR

Nils Lassas Pettersson på väg ut från arbetsförmedlingen i Djurås.

– Jag blev väldigt besviken. Jag har ändå varit medlem i 45 år. Man kan inte bara lägga sig platt. Det är ynkligt, säger Nils Lassas Pettersson.

Det var i slutet av november som 63-årige Nils Lassas Pettersson fick en ny höftled. Läkaren sjukskrev honom i ett halvår.

Men Försäkringskassan tyckte att åtta veckor räckte. De veckorna har nu passerat. Men han går fortfarande med kryckor, kan inte böja sig i mer än 90 grader och inte köra bil.

– Jag går på sjukgymnastik men kan nog inte snickra före sommaren, säger han.

NÄR FACKET INTE hjälpte till vände han sig till Bengt Persson, pensionerad tjänsteman från Försäkringskassan. De har nu begärt överprövning av fallet.

Byggnads ordförande för avdelningen i Dalarna, Anders Ax, känner väl till Nils Lassas Pettersson och det som har hänt honom.

– Jo, jag svarade så. Hans läkarintyg är meningslöst att överklaga. Så ser systemet ut i dag. Jag sa åt honom att vända sig till läkaren, och få ett bättre motiverat intyg.

– Det här gjorde jag på alldeles fel sätt. Jag skulle naturligtvis sett till att han verkligen vände sig till läkaren igen, säger Anders Ax lite självkritiskt.

FÖRRA SOMMAREN blev Nils Lassas Pettersson arbetslös. I dagarna har han blivit beviljad a-kassa. Han förlorar cirka 2 300 kronor i månaden före skatt på att få a-kassa i stället för sjukpenning och försäkringen från Afa Försäkring, som dras in så fort sjukpenningen gör det.

Enligt Anders Ax får avdelningen i Dalarna in tre, fyra fall varje vecka som nästan ser exakt ut som Nils Lassas Petterssons.

SANDRA LUND

BYG 0209_s40 40 09-02-04 17.15.26

Rörmokare fick upp nedspolad diamant

Skattjakt/

En kvinna tappade nyligen sin diamantring i toaletten på en restaurang i USA. Innan hon hann reagera hade hon spolat ner den. Ringen var värd 625 000 kronor. Åtta timmar senare var två vvs-montörer dagens hjältar.

”Det blir som att muddra efter en skatt på havets botten”, sa en av vvs-montörerna när han kom fram till restaurangen och såg dagens arbetsuppgift, skriver tidningen Washington Times.

FOTOLIA

MED HJÄLP AV en liten kamera med infrarött ljus och tryckluftsverktyg kunde montörerna få syn på den sju karat tunga diamanten, som bara låg cirka en och en halv meter ner i avloppsröret. Först hade räddningspersonal från kommunen försökt, men utan framgång.

ETT PAR TIMMAR senare var ringen återigen hos ägaren, som blev överlycklig. Hon gav de båda montörerna drygt 3 000 kronor i dricks vardera. Själva jobbet gick på drygt 40 000 kronor.

Sagan om ringen inträffade i delstaten Arizona.

SANDRA LUND

PVF Plåt & Vent Forum AB

söker

MÄTNINGSMAN/KALKYLATOR

till vårt kontor i Stockholm

Plåt & VentForum AB utför tjänster inom plåtslageri- och ventilationsbrancherna och svarar för bl a ackordsmätning och kalkyler för anbudsgivning. Plåt & VentForum AB ägs gemensamt av Plåtslageriernas Riksförbund och Svenska Byggnadsarbetareförbundet. Vi är ca 15 medarbetare placerade på ett flertal kontor i landet.

Dina arbetsuppgifter: Du skall på uppdrag av företag och plåtslagare utföra ackordmätning. För plåtslageriföretagens räkning blir det aktuellt att även arbeta med kalkyltjänster. Du organiserar och planerar självständigt ditt arbete. Ett arbete som innbär många kontakter med företag och plåtslagare.

Du

– tycker om att arbeta självständigt och ta egna initiativ.
– har ett resultatinriktat sätt.
– tycker om att muntligt kommunicera.
– är idérik och drivande.

Dina erfarenheter och kunskaper

Vi tror att du har god erfarenhet och kunskap från plåtslageribranschen. I övrigt lägger vi största vikt vid den kompetens som består av dina personliga egenskaper.

Ytterligare information

För ytterligare information hänvisas du till www.pvf.se. Information om arbetet kan du få av VD Thomas Andersson eller mätningsman Bengt Jansson på telefon 08 – 442 42 30.

Välkommen med din ansökan snarast, dock senast den 7 mars 2009 till: **Plåt & VentForm AB · Box 17 150 · 104 02 Stockholm**. *Märk kuvertet med ”Mätningsman/Kalkylator”*

Världspremiär!

Bahco Handsaw System står för ett helt nytt sätt att såga. Du upplever maximal komfort tack vare det avancerade ERGO™ handtaget och full flexibilitet tack vare ett brett sortiment av utbytbara klingor.

- 10 olika Superior™ klingor för alla vanliga applikationer
- Det mest avancerade ERGO™ handtaget någonsin
- Det robusta aluminiumhandtaget finns i två olika storlekar* för bästa grepp, komfort och säkerhet

*samt både höger- (Large & Medium) och vänsterfattning (Large).

Läs mer om världspremiären på www.bahco.com

SNA Europe [Sweden] AB – 745 82 ENKÖPING – 0171 – 478200

BILDA IDÉ

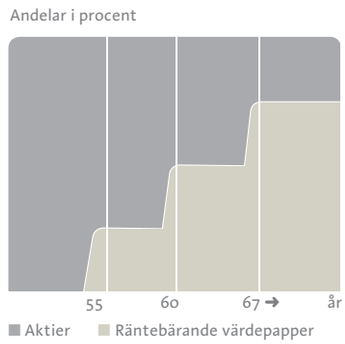

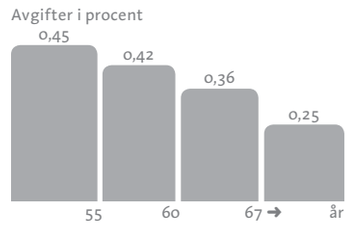
Nu höjs din avtalspension

Ett nytt avtal för privatanställda arbetare inom Avtalspension SAF-LO gör att arbetsgivarna ska öka premieinbetalningarna till 4,5 procent av lönen. Det sker stegvis fram till år 2012. Du får själv välja vem som ska förvalta ditt sparande. Folksam-LO Pension är ditt eget bolag med låga avgifter och effektiv förvaltning.

Folksam-LO Pension blir ännu bättre

Till hösten är det omval för din avtalspension. Vi har förstärkt vårt fondutbud och ditt sparande placeras automatiskt efter din ålder. Andelen aktier är högre i början och efterhand ökar andelen räntebärande värdepapper. Det är enkelt att spara hos oss.

Lägre avgifter

Förvaltningsavgiften är låg, mellan 0,25 - 0,45 procent och avgiften sjunker efterhand.

FOLKSAM•LO PENSION

www.folo.nu | 020-414 414

09-02-02 17.50.14

VOLVO

Det är denna modell som Volvo nu håller på att utveckla till en hybrid.

HJULLASTAREN SOM SKA BLI GRÖN

En elmotor i Volvos nya hjullastare kompletterar den vanliga dieselmotorn. Det kallas hybriddrift och minskar bränsleförbrukningen med tio procent i ett första, försiktigt steg mot miljövänligare anläggningsmaskiner.

TEXT: **INGEMAR DAHLKVIST** ILLUSTRATION: **MIKAEL ANDERSSON/SVENSKA GRAFIKBYRÅN**

När man kallar ett fordon hybrid betyder det helt enkelt att framdriften sker med en kombination av olika drivkällor. Som till exempel på en sådan där forntida moped, där den lilla motorn behövde hjälp av förarens cykeltrampande för att orka ta sig upp i backarna. Modern hybriddrift har lämnat trampandet bakom sig. I takt med att batteriutvecklingen gått framåt är det i stället elmotorer som blivit ett huvudspår i fordonstillverkarnas uppfinnarverkstäder.

Orsakerna bakom hybridernas nyvunna popularitet är förstås att oljereserverna krymper och att miljön skadas alltmer av avgaser från motorer som drivs av fossila bränslen. Bilar, bussar och lastbilar med hybriddrift finns sedan flera år i storskalig produktion. Men på byggena puttrar ännu dieselmotorerna, trots de stora arbetsmiljöproblem de innebär till exempel vid tunnelbyggen.

BYG 0209_s43 43 09-02-02 14.30.25

START

■ Vid start tänder elmotorn dieselmotorn varefter de samverkar för att få upp varvtalet.

ACCELERATION

■ Vid gaspådrag som acceleration och lastning tillför elmotorn kraft till drivningen. På det sättet minskas dieselmotorns bränsleförbrukning.

▶ Volvo lanserar nu en hjullastare med hybriddrift. Den presenterades på Conexpo, en stor maskinmässa i USA, i mars 2008.

– Maskinen kommer ut på marknaden någon gång under 2010, säger Arvid Rinaldo som är chef för marknadskommunikation på Volvo Construction Equipment.

Volvo kallar sin maskin en mild hybrid. Det betyder att den huvudsakligen drivs av dieselmotorn. När den presenterades beskrev man den som ett sätt att locka kunderna till en teknisk utveckling som de inte själva har kunskap att efterfråga. När väl kunderna förstått att hybriden inte leder till mindre kraft ska nästa steg, en full hybrid, vara klar.

Kort sammanfattat är det batterier och en elmotor, som också fungerar som generator, som skiljer hybriden från en vanlig hjullastare.

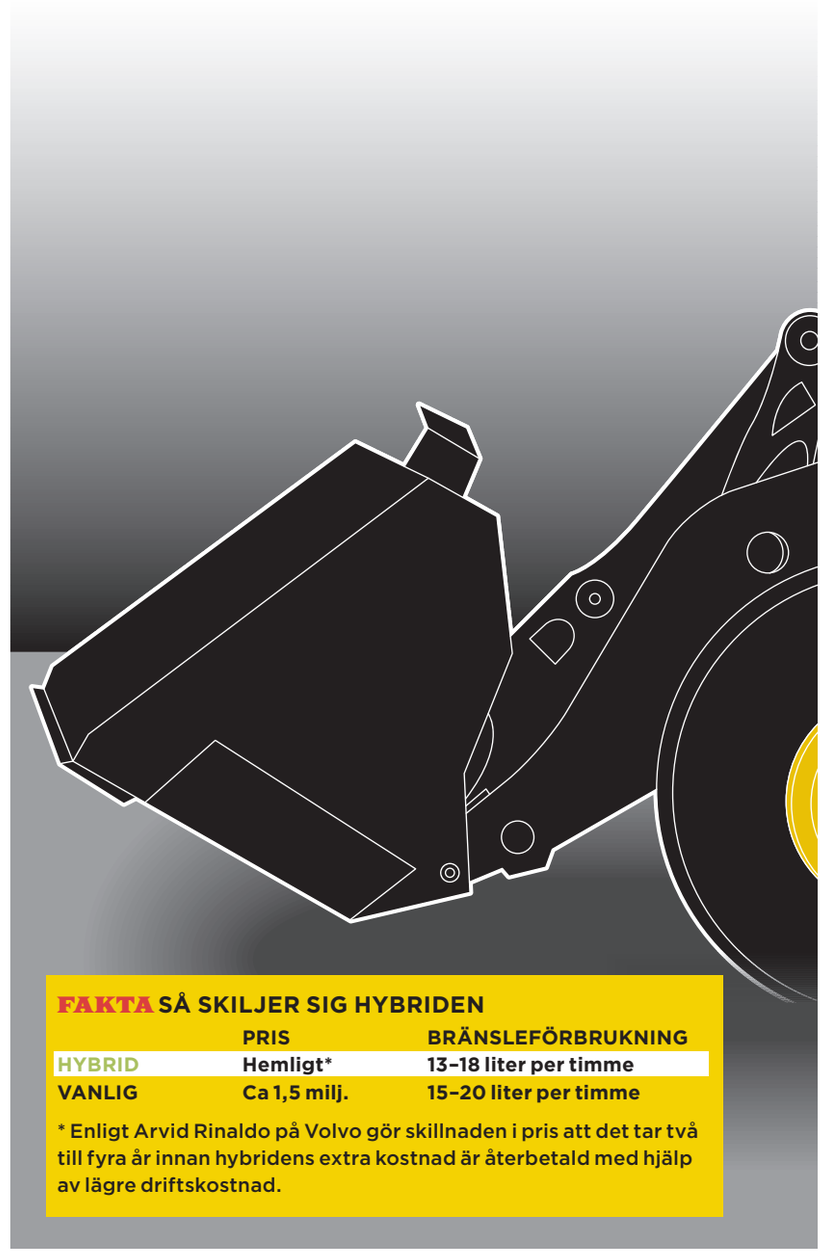
När hybridlastaren startas är det elmotorn som drar i gång dieselmotorn. Vid tomgång stängs dieselmotorn helt. När varvtalet ska upp hjälps motorerna åt, elmotorn går in som extra kraftkälla när det behövs, vilket gör att dieselmotorn förbrukar mindre bränsle.

När maskinen bromsas in fungerar elmotorn som generator, den snurrande drivaxeln driver med hjälp av magneter motorn och laddar då batterierna som alltså inte behöver laddas med kabel i en stickkontakt.

Arvid Rinaldo är övertygad om att hybriddrift har en framtid i maskinbranschen. Volvo fortsätter utvecklingsarbetet. I takt med att batterierna utvecklas utökas möjligheterna till större elsystem som tar över mer av driften.

– Vi prövar flera utvecklingsvägar och vi ser användningsområden för hybriddrift i en stor del av de olika anläggningsmaskiner vi tillverkar, säger han.

– Orsaken till att vi valde just hjullastare som första maskintyp är att miljövinsten var störst på den maskinen. ●

FAKTA SÅ SKILJER SIG HYBRIDEN

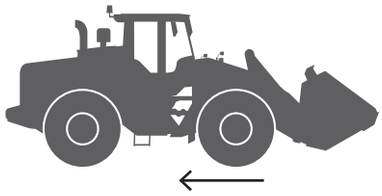
	PRIS	BRÄNSLEFÖRBRUKNING
HYBRID	Hemligt*	13–18 liter per timme
VANLIG	Ca 1,5 milj.	15–20 liter per timme

* Enligt Arvid Rinaldo på Volvo gör skillnaden i pris att det tar två till fyra år innan hybridens extra kostnad är återbetald med hjälp av lägre driftskostnad.

BYG 0209_s44 44 09-02-02 14.30.30

INBROMSNING

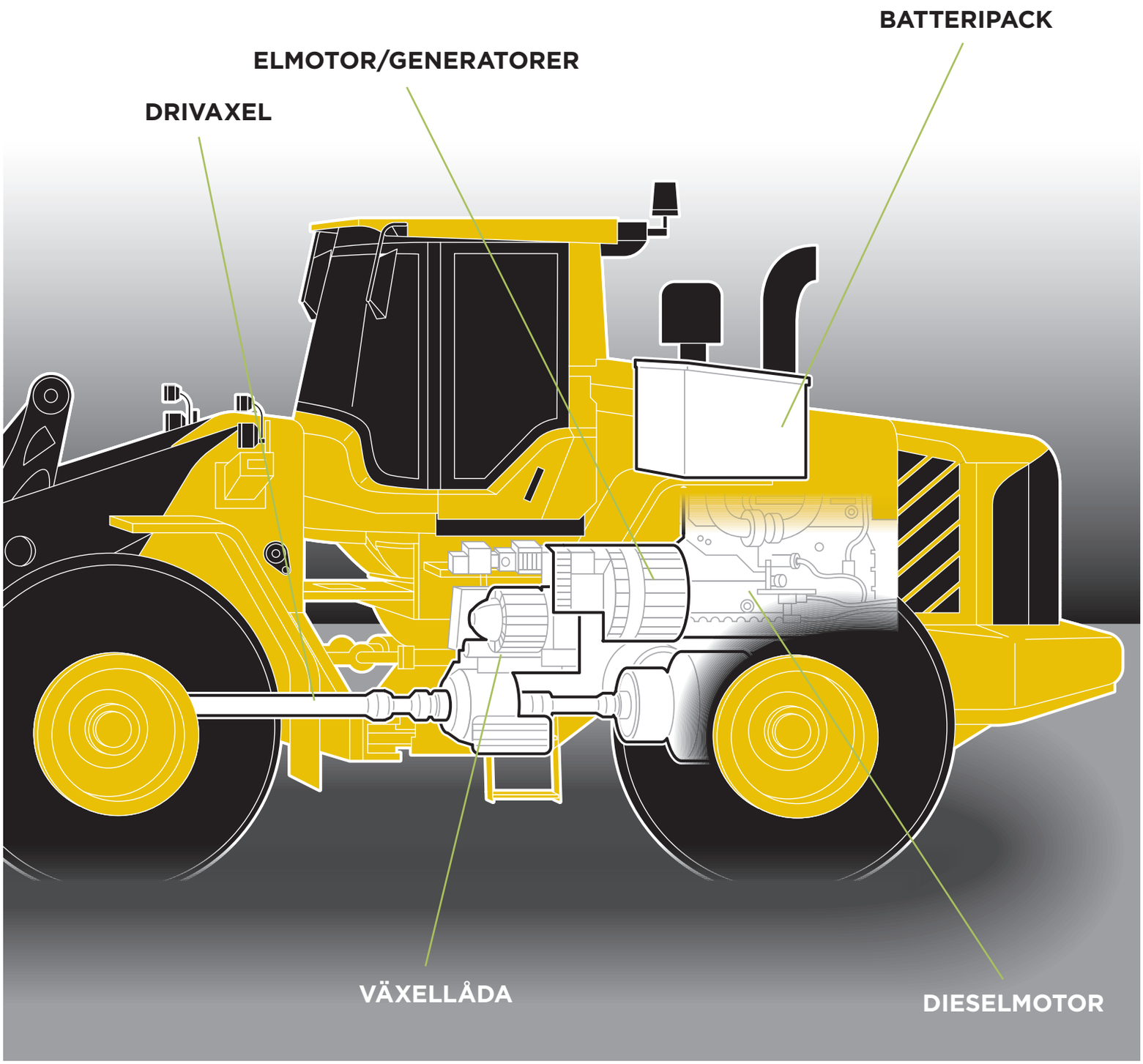
- Vid inbromsning driver drivaxeln elmotorn med hjälp av magneter. Elmotorn fungerar då som generator och laddar batterierna.

TOMGÅNG

- Vid tomgång stängs dieselmotorn av helt.

BYG 0209_s45 45
09-02-02 14.30.32

Maskinfrossa i Göteborg

Byggmaskinmässan i Göteborg är den största i sitt slag i landet. På årets mässa fanns det senaste av verktyg, byggmaskiner, skyddsutrustning, arbetskläder, bockar, stegar, ställningar – och servicebilar.

Byggmaskinmässan startades i mitten av 1980-talet och hålls vartannat år. I år fanns cirka 170 företag och organisationer, däribland Byggnads, med bland utställarna. Det är något färre än vid senaste mässan 2007.

Årets mässa hade cirka 10 000 besökare och många av dem är yrkesarbetare, främst från Västsverige. Också det är något färre än förra gången.

Byggkonjunkturens upp- och nedgång visar sig också på branschmässorna. Toppåret 1989, till exempel, hade byggmaskinmässan drygt 20 000 besökare.

Bland nyheterna fanns en ny spikpistol som är speciellt utvecklad för spikning av socklar och lister. Pistolen används direkt mot betongväggen utan förberedande borrning och spikplugg.

Spika i betong.

Spikpistolen, som kommer att säljas av Essve, laddas med dyckert som slås in cirka en centimeter direkt in i betongen. Maskinen drivs med tryckluft från en liten medföljande kompressor.

Nästa byggmaskinmässa hålls 8–11 mars 2011 i Göteborg.

KENNETH PETTERSON

KENNETH PETTERSON

Patrik Scott, snickare från Uddevalla, gillar Essves nya spikpistol som underlättar montering av socklar mot betongväggar. I bakgrunden Peter Lindh, Dan-Åke Johansson, Jonas Blomsterberg.

FAKTA MÄSSANS TRE STÖRSTA VINNARE

En jury bestående av branschfolk utsåg som brukligt de bästa maskinerna när det gäller arbetsmiljö:

1:A PRIS: Fick en tystad sågklinga från Saint Gobain Abrasives, som levererar klingor för markarbetare och stensättare med flera. Sågklingan låter inte mycket mer än en viskning. Klingan är tillverkad som en sandwich och består av två skivor med ett ljuddämpande material emellan. På så sätt sänks ljudnivån från 100 decibel till 85 decibel. I praktiken upplever man det som att bullret mer än halveras.

2:A PRIS: Fick Dynapac som levererar vibratorplattor, ”paddor”, för markarbeten. Paddorna har handtag med gummilänkar som tar bort farliga vibrationer och gör att man kan arbeta med paddan en hel arbetsdag utan att riskera vibrationsskador. Gummilänkarna är ändå tillräckligt stabila för att paddan ska kunna styras. Handtaget kan även monteras på äldre ”paddor”.

3:E PRIS: Fick den här fönsterlyften från danska Smartlift. Fönsterlyften är eldriven och tar sig genom 70 cm dörröppningar. Den används vid mindre arbeten där man vanligen finjusterar fönstren för hand. Här klarar lyften hela jobbet, även när fönstret ska finjusteras. Lyften kan även användas för gipsskivor.

TIPSA GREJER & GREPP!
Ring 08-728 49 70
GREJER & GREPP PÅ INTERNET
Gå in på vår hemsida www.byggnadsarbetaren.se

BYG 0209_s46 46 09-02-02 14.33.03

Robusta Byggnads AB i Göteborg bygger arkitektritade villor med stor omsorg. Läs nedan hur de undviker fuktproblem i badrumsväggar och fasader.

Intet nytt
under solen

Smidigt på bygget

"Minerit® Windstopper är enkelt att skjuta och 900 mm lätta att lyfta. Vi ritsar med vanlig gipsrits. Det är ganska enkelt. Minerit® VT tycker vi inte lika mycket om eftersom de är jobbigare, men de nya skivorna från andra leverantörer vi testat vägrar vi ta i igen. Summa summarum finns det inga alternativ till VT." Niclas Nylén, snickare Robusta Byggnads AB.

"Konstruktionen vi väljer är inget nytt för oss, vi har byggt på detta vis i flera år. Windstopper 4,5 mm skiva använder vi när vi har träpanel. 6,5 mm skiva använder vi när vi har putsad fasad. Minerit® VT har vi använt redan före mögellarmet." Mats Bjerregård, platschef Robusta Byggnads AB.

VI HAR PUSSELBITARNA I FIBERCEMENT FÖR ROBUST BYGGANDE: FUKT BRAND FASAD

www.cembrit.se

Cembrit

Fler förare av världsklass sökes!

TAXI STOCKHOLM 15 00 00

www.taxistockholm.se

FRISTADS
WORKS EVERYWHERE

OAVSETT VINDSTYRKA.

FRISTADS KLASSISKA HANTVERKSBYXA I WINDSTOPPER®-KVALITET.

En vindtät och vattenavvisande byxa med andasfunktion som har alla fickor du är van vid.

R·A·W™ WIND STOPPER®

Dennis – en riktig

Likt Clark Kent byter Dennis Gustavsson från Motala dagligen skepnad. På förmiddagarna är han snickare på JL Byggentreprenad. På eftermiddagar och kvällar leder han IFK Motala i bandyns elitserie.

TEXT: **JOHAN SJÖHOLM** FOTO: **ÅKE KARLSSON**

Dennis Gustavsson har redan hunnit byta om den här eftermiddagen.

Blåbyxor och snickarbälte har lämnats kvar i boden och ersatts av träningsoverallsjackan med IFK Motalas emblem när han slår sig ner vid fikabordet på klubbens kansli. Utanför fönstret breder Motala isstadion ut sig. Framför ena målet kör några av de yngre killarna i A-truppen extraträning.

Det är första säsongen som Dennis Gustavsson leder ett lag i bandyns högsta serie. Det betyder inte att han saknar rutin från bandyarenorna.

Redan 1988 gjorde den då 16-årige målvakten debut för IFK Motala. På den tiden var klubben en av landets absolut bästa. Laget hade stjärnor som Micke Arwidsson och året innan hade man brutit Boltics rekordsvit på sju raka SM-guld. Förstemålvakt var Per-Olof ”Poppen” Pettersson, världens kanske bäste burväktare.

– Han var ju inte lätt att flytta på. De första åren fick jag stå några matcher då och då.

Men Dennis tid skulle komma. Inför säsongen 2000 värvades han till storsatsande Hammarby. Under tre år fick han uppleva tre SM-finaler och, tyvärr, lika många förluster.

– Att få vara med om en SM-final på Studenternas i Uppsala är det största i bandy. Jag är tacksam för att jag fick vara med. Men efter förlusterna brukade det ta en månad innan jag var normal, säger Dennis.

”Att få vara med om en SM-final på Studenternas i Uppsala är det största i bandy.”

Efter tiden i Hammarby gick Dennis tillbaka och spelade för Motala i två säsonger och därefter gjorde han tre säsonger i Vetlanda. Men efter förra året var det slut. Skridskorna åkte upp på hyllan.

Det var då moderklubben Motala än en gång hörde av sig. Men nu ville man inte längre ha Dennis tjänster mellan stolparna. Det var som huvudtränare man ville värva honom.

Att tacka ja var inte självklart. Flera av de spelarna som varit hans lagkompisar under åren i Motala var fortfarande aktiva. Att plötsligt gå in och vara deras ledare var något helt nytt.

– Jag ringde runt till en del av dem och snackade. Nu tycker jag att de har köpt mig i den här rollen. Samtidigt funderade jag på hur jag själv skulle reagera. Men jag menar, så länge man har idéer och något att tillföra spelar det ju ingen roll, säger Dennis.

Trots alla år i bandytoppen har Dennis Gustavsson alltid haft kvar snickaryrket. Till och med när han spelade i Hammarby och landslaget.

BYG 0209_s48 48 09-02-02 14.35.45

lagbyggare

FAKTA
DENNIS GUSTAVSSON
Ålder: 36.
Yrke: Snickare och bandytränare för IFK Motala.
Tidigare klubbar: Hammarby och Vetlanda.
Meriter som bandyspelare: 3 SM-silver med Hammarby, 13 A-landskamper.

Dennis Gustavsson har tydliga idéer om hur Motala åter igen ska bli ett topplag. Men han är beredd på att resan får ta tid.

– När jag var i Hammarby var jag heltid bandyspelare på vintern, men på somrarna gick jag tillbaka till firman. Min chef på den tiden var bandyfantast. Annars hade det nog inte gått.

Som tränare har han fortsatt med snickar-bandymodellen. Numera kör han snickeriet på förmiddagarna och sen blir det bandy efter lunch. Fast det är klart, tankarna går ofta till bandyplanen även när Dennis är på bygget.

– När man står och reglar upp en vägg kan det lätt bli att tankarna ger sig i väg. Jag får idéer om hur vi ska spela.

Det är då blocket åker fram.

I fickan på blåstället har Dennis ett litet anteckningsblock där han skriver ner det som poppar upp i skallen. Han har en långsiktig plan för hur IFK Motala ska spela bandy. Men vägen dit får gå med korta steg. Laget genomför i år en generationsväxling och säsongen har handlat om att undvika nedflyttning. I skrivande stund ligger man en ynka poäng ovan strecket, med ett par omgångar kvar. Samtidigt är kraven från Motalaborna stora.

– Här är man vana vid att IFK går till slutspel. Men det gör sig inte självt. ●

BYG 0209_s49 49 09-02-02 14.35.47

BYGGFOLK

SCANPIX

”Det är inte avundsvärt för en författare att ta på sig den här uppgiften... Det är som att få en mobiliseringsorder och kliva på tåget och inse att från och med nu blir allt annorlunda.”

Peter Englund, nyutnämnd sekreterare i Svenska Akademien. (SvD)

”Att man är säker i sig själv men inte tar sig själv på för stort allvar. Därifrån kan man utveckla andra egenskaper.”

Jesper Kärrbrink, Eniro-chef, (Di/Weekend)

PRIVAT

”Det känns helt underbart”, säger Emma Johansson.

Emma – historisk plåtslagarmästare

Nyligen fick 27-åriga plåtslagaren Emma Johansson sitt mästarbrev. Därmed blev hon historisk, som landets första kvinnliga plåtslagarmästare.

Emma Johansson är väldigt glad över att ha tagit emot gesäll- och mästarbrev i plåtslageri i Västervik, där hon också bor och arbetar.

– Det känns helt underbart. Äntligen har jag ett bevis på att jag kan det här. Nu behöver jag inte försvara mig lika mycket. Det måste man ofta göra som kvinna i det här yrket.

I över ett år har hon arbetat med plåtarbeten på Sankta Gertruds kyrka i Västervik. Helt ensam. Ett krav för att bli mästare är nämligen att man genomför ett större plåtarbete på egen hand. Dessutom ingår företagsekonomi, och det är numera Emma Johansson som sköter familjeföretaget Falla plåtslageris ekonomi.

– Det här stärker mitt självförtroende, företagets och plåtbranschen i allmänhet. Jag visar att det går att vara tjej i det här yrket, säger Emma Johansson.

SANDRA LUND

Tipsa oss om smått och stort, *08-728 48 00*.

MATS FOGEMAN

MATLÅDAN

Nötfärstournedos med rökt skinka och mozzarella

4 port.

- *500 g nötfärs*
- *50 g finhackad rökt skinka*
- *50 g finstrimlad mozzarella*
- *1 msk dijonsenap*
- *4 äggulor*
- *1 msk fint ströbröd*
- *Worchester, salt, peppar*

1. Vänd ihop alla ingredienserna och forma som tournedos.
2. Linda rökt skinka runt och toppa med mozzarella.
3. Baka av i ugnen ca 200 grader i ca 20 minuter. Serveras med paprikasås och klyftpotatis

MUSIK

Mando Diao
Give me Fire

Rock/ ////
Femte plattan från MD, men inga tecken på avmattning. Det här är 72 minuter ren energi som tar dig genom vilken vinterdag på bygget som helst. Slamriga orglar, gitarrer och trummor fungerar som katapult åt de ofta rätt spröda melodierna. Stor ära också till Salla och Masse från the Latin Kings som producerat. **JS**

FILM

Mammut
av Lukas Moodysson

Drama/ ////
Lukas Moodyssons första internationella storfilm. Om hur vi lever med och behandlar våra barn. Om hur de globala villkoren tvingar föräldrar i fattiga länder att resa till rika för att ta hand om andras barn. En varm film, där man får förståelse för alla inblandade. Men också grym, den blottlägger de ekonomiska villkoren som drabbar barnen skoningslöst. Något övertydlig men bra. **MF**

BÖCKER

Bakom garden
av Åsa Sandell

Självbiografi/ //
Åsa Sandell är inte den bästa boxaren Sverige haft på senare år (det är Anna Laurell), men hon är den mest uppmärksammade. Här skriver hon själv om sin brokiga proffskarriär som kröntes av en match mot superstjärnan Laila Ali. Oväntat intetsägande bok med tanke på den märkliga resa författaren gjort sedan debutmatchen för 13 år sedan. **JS**

BYG 0209_s50 50 09-02-04 16.57.15

Dustcontrol®

NYHET!

Hög kapacitet -
DC AirCube 2000 är en kompakt och robust konstruktion med ett luftflöde upp till 1800m³/h vilket gör den till en av marknadens kraftfullaste 1-fas luftrenare.

HEPA H 13 filter -
DC AirCube 2000 har ett förfilter på 0,7 m², ett mikrofilter på 10 m² och en indikatorlampa som lyser när det är dags att byta filtren. Luftutblåset är riktat uppåt för att inte virvla upp damm som ligger på golvet.

Lätt att transportera -
med sin ergonomiska design blir den lätt att bära och transportera. Den är även förberedd för att ansluta evakueringsslang.

Tel 08 531 940 00 • support@dustcontrol.se • www.dustcontrol.se

BYGGNADSARBETAREN TESTAR TRYCKET

Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket

Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket
Byggnadsarbetaren passar på att testa trycket

BYG 0209_s51 51 09-02-02 18.08.26

NR 2 REDAKTÖR: HUMLA EINARSDÓTTIR ADRESS: BYGGNADS, 106 32 STOCKHOLM
E-POST HUMLA.EINARSDOTTIR@BYGGNADS.SE TEL: 08-728 48 34 WWW.BYGGNADS.SE

Fritidsförsäkring för medlemmar i Byggnads!

Medlemsolycksfall-fritid

Från den 1 januari 2009 ingår en ny fritidsolycksfallsförsäkring i ditt medlemskap, kallad Medlemsolycksfall-fritid.

Försäkringen gäller så länge medlemskapet i Byggnads upprätthålls.

Nedan följer ett utdrag ur villkoren, vid försäkringsfall är det de fullständiga villkoren som gäller.

Exempel på ersättningar

Ersättningarna i den nya försäkringen räknas i fasta belopp och är inte som förr kopplade till gällande prisbasbelopp.

• Olycksfallsersättning
Olycksfallsskada som medför läkarvård ersätts med 1 000 kr (schablonersättning).

• Akut sjuktid
Med akut sjuktid menas att skadan fortsatt kräver behandling av läkare eller annan vårdinstans för att förbättra/påskynda läkningen. Akuttiden anses vara över när stationärt tillstånd inträtt, det vill säga när man är återställd eller inte kan bli bättre. Skada som lett till ”akut sjuktid” ersätts med 1 000 kr vid vardera följande tre sjukintervall: 8 dagar, ytterligare 7 dagar samt därefter ytterligare 15 dagar.

Om skadan efter tolv månader medför kostnader för fortsatt läkarvård kan ersättning med upp till 1 000 kronor per år i ytterligare fyra år lämnas (originalkvitto krävs).

Dessutom kan ersättning lämnas för ”nödvändiga merkostnader” under den akuta sjuktiden. Det kan vara kostnader för hjälp i hemmet, korttidsboende, skadade glasögon med mera.

• Vid behov av särskild vård
Vid sjukhusvistelse i minst två dagar lämnas ersättning med 200 kr i max 180 dagar. Därtill max 1 000 kr för läkarordinerad medicinsk rehabilitering utanför den offentliga vården.

VILL DU VETA MER?

Vill du veta mer om försäkringen *Medlemsolycksfall – fritid* kan du ta kontakt med din försäkringsinformatör på arbetsplatsen eller din avdelning.
Du kan även ladda ner en blankett om skadeanmälan på **www.byggnads.se**

• Extra kroppsskadeersättning
Skada som kräver läkarvård och minst åtta dagars akut sjuktid ger rätt till en tabellbestämd engångsersättning beroende på typ av skada. Exempelvis ersätts benbrott med 3 000 kr, hjärnskakning med 2 000 kr och förlamning upp till 25 000 kr.

• Medicinsk invaliditet
Med medicinsk invaliditet menas en bestående nedsättning av kroppsfunktion. Medicinsk invaliditet ersätts i relation till ålder och invaliditetsgrad enligt en särskild tabell, maximalt två miljoner kronor. Ersättning kan även lämnas för klart vanprydande ärr och för anskaffande av glasögon/linser vid bestående ögonskada.

• Tandskador
För tandskador på grund av olycksfall, som medför akut besök hos tandläkare, ersätts första behandlingen. Därefter ska kostnaden för fortsatt behandling först godkännas av Folksam innan den påbörjas.

• Krisbehandling
Man kan få hjälp av en legitimerad psykolog eller psykoterapeut samt ekonomisk ersättning om 4 000 kr vid psykisk ohälsa. Det kan vara en olycksfallskada, nära anhörigs död, överfall, hot, rån, våldtäkt eller våld inom familjen.

• ”Gamla” skador
Skador som inträffat före den 31 december 2008 regleras efter de villkor som gällde vid skadetillfället.

MÖTEN & SÅNT

SVENSKA BYGGNADSARBETAREFÖRBUNDET 117 61 STOCKHOLM
BESÖKSADRESS: LILJEHOLMSV. 28–32, STOCKHOLM TEL: 08-728 49 00

Avd 2, Byggnads Södra Skåne
Scheelegatan 27, Malmö
Tfn 040-669 78 00,
fax 040-97 46 30
sodraskane@byggnads.se

Sektion 3, Malmö: Medlemsmöte tisdag den 10 mars i Folkets Hus i Malmö på Nobeltorget. Mat från klockan 16.30 i Folkets Hus restaurang.
Mötet börjar klockan 17.30. På dagordningen: medlemsförsäkringar, inkomstförsäkringen, avtalspension, Medlem tiotusen.
Föreläsare Robert Nilsson, avdelningens försäkringsombudsman.

Vill du annonsera om möten eller andra aktiviteter?
Mejla: asa.kemkes@byggnads.se

BYG 0209_s52 52 09-02-04 17.00.53

FOTO: HUMLA EINARSDÓTTIR

Uppemot 100 Hultafors-hammare gick åt under mässan då ett rekordstort antal lärlingar sökte sig till Byggnads monter och tävlingen ”Slå i spiken på tre slag”.

Byggmaskinmässan i Göteborg blev lyckad

Efter fyra intensiva dagar avslutades Byggmaskinmässan i Göteborg. Byggnads medverkan kan sammanfattas som en succé.

Trycket var stort i Byggnads specialbyggda 50 kvadratmeter stora monter, speciellt de två sista dagarna. Många tröjor och kolor gick åt samtidigt som en hel del frågor från lärlingar och andra intresserade besvarades av Byggnads ombudsmän.

Numera är tävlingen ”slå i spiken på tre slag” en klassiker. Uppemot 100 Hultafors-hammare gick åt under mässans fyra dagar då ett rekordstort antal lärlingar sökte sig till Byggnads monter. Till lärlingarna delades gratis t-shirts med Fack You-motiv ut, vilka även var populära hos många av lärarna.

Många besökare passade också på att gräva gropar med den stora grävmaskinsimulatorn som var ett populärt inslag. Nytt för i år var förhandsvisningen av filmerna med korta intervjuer med byggjobbare i Sverige. Filmerna kommer så småningom att läggas ut på hemsidan.

Totalt räknade mässan in knappt 10 000 besökare.

Patrik Petersson lyckades slå i spiken på tre slag och blev en hammare från Hultafors rikare!

FOTO: HUMLA EINARSDÓTTIR

Inkomstförsäkringen har utökats till 200 dagar

Du som har en ersättningsgrundande inkomst över 18 700 kronor per månad och är medlem i förbundet och a-kassan, omfattas av försäkringen.

Den ersättningsgrundande inkomsten fastställs av a-kassan vid arbetslöshetens inträde.

Om du skulle bli ofrivilligt arbetslös innebär det att du kan få ut cirka 80 procent av din ersättningsgrundande inkomst efter skatt tillsammans med a-kassan.

Du kan få ersättning från försäkringen i högst 200 ersättningsdagar i en arbetslöshetsperiod. Perioden inleds med sju karensdagar beräknade som hos Arbetslöshetskassan.

Villkoren i korthet för inkomstförsäkringen:

- Du ska ha varit medlem i Byggnads och a-kassan i minst 12 månader utan att ha varit arbetslös.
- Du är ofrivilligt arbetslös. Du får inte ha blivit uppsagd eller avskedad för att du misskött ditt arbete.
- A-kassan har beslutat att din ersättningsgrundande inkomst är över 18 700 kronor per månad.
- Högsta ersättningsgrundande inkomst är 35 000 kronor.

Logga in som medlem på vår nya hemsida

Du vet väl att du som medlem kan logga in på Byggnads hemsida. Det gör det lättare att nå ut med information till dig som är medlem.

När du har loggat in kan du ta del av uppgifter som finns registrerade om dig i medlemsregistret och rapportera in om någon information inte stämmer.

Sidan kommer att utvecklas under våren och du kan snart se din betalningshistorik, ändra vissa av dina uppgifter direkt. Det du kan göra redan nu är att möta andra medlemmar i en community. Där kan du skriva inlägg eller läsa vad andra skriver om.

För att logga in så ska du först registrera dig genom att skriva ditt 10-siffriga personnummer – utan streck och ditt 10-siffriga medlemsnummer utan streck (som finns på baksidan av tidningen Byggnadsarbetaren). När du väl har loggat in kan du byta lösenord.

Autogiro

Betalar du medlemsavgift via autogiro måste pengar finnas på ditt konto senast den 26 februari.

A-kassan

Ersättning från A-kassan betalas ut den 19 och den 26 februari samt den 5, 12 och den 26 mars.

BYG 0209_s53 53 09-02-04 17.00.59

SISTA ORDET

ETT LÖNTAGARNAS EUROPA

JAG ÄR AV DEN uppfattningen att man bör stå för det man tror på även när det blåser motvind. Som ordförande i Byggnads kan jag lova att jag har fått utstå mycket kritik och många gånger fått kompromissa för att nå en bit framåt. Det hör till och är en del av det demokratiska arbetssättet.

Det är därför jag blir irriterad när Sören Wibe i storstilad kappvändarstil byter från Socialdemokraterna till Junilistan. Till detta har han mage att åberopa Byggnads förlust i EG-domstolen i Laval-målet som en orsak till partibyte och varför man ska rösta på honom. Det är konstigt att Sören Wibe aldrig hörde av sig till mig när han var socialdemokrat och det blåste som mest i debatten. Jag tycker att Sören Wibes politiska trovärdighet är lika med noll.

UNDER DEN DEBATT som har varit i höstas kring Laval-målet och ratificeringen av Lissabonfördraget ville jag och fler med mig att vi skulle avvakta med ratificeringen. Nu blev det inte så. Men jag drar inte slutsatsen att vi ska gå ur EU eller ge upp.

I stället är det ännu viktigare att de bra krafterna förenas för ett löntagarnas Europa.

"Tro inte att Junilistan kommer att försvara löntagarnas rättigheter. Eller ännu värre – att Sverigedemokraterna skulle få något mandat – då har vi verklig främlingsfientlig högerpolitik framför oss."

Den socialdemokratiske EU-parlamentariken Jan Andersson har lag fram ett förlag som också EU parlamentet ställer sig bakom. Det handlar om att öppna upp delar av utstationeringsdirektivet för att förhindra att EG-domstolens dom får orimliga konsekvenser. Detta säger kommissionen nej till.

DET ÄR DÄRFÖR oerhört viktigt att vi får vänstermajoritet i det kommande EU-valet så att vi får ett rött Europa. Tro inte att Junilistan kommer att försvara löntagarnas rättigheter. Eller ännu värre – att Sverigedemokraterna skulle få något mandat – då har vi verklig främlingsfientlig högerpolitik framför oss.

Risken är också stor att man låter bli att gå och rösta – vi har onekligen en stor utmaning framför oss.

TROTS UTMANINGEN inför det kommande EU-valet skulle jag aldrig få för mig att ge upp. Det är när det blåser som hårdast som det gäller att tro på sina idéer och värderingar. Var och en av oss har ansvaret att utnyttja den demokratiska möjlighet vi fått att påverka vilka som representerar oss i EU-parlamentet. Jag tänker rösta rätt och rösta rött – du hänger väl med.

HANS TILLY
förbundsordförande

TELEFON 08-728 48 10
MOBIL 070-552 67 40
E-POST hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL ...

... om domare

Den svenska EG-domstolens domare Pernilla Lind säger sig blivit förnärmad när LO kallade EG domstolen för klåfingrig. **Hon verkar dock inte bry sig om att EG-domstolen har givit Europas löntagare en smäll på käften.**

... om Liza Marklund

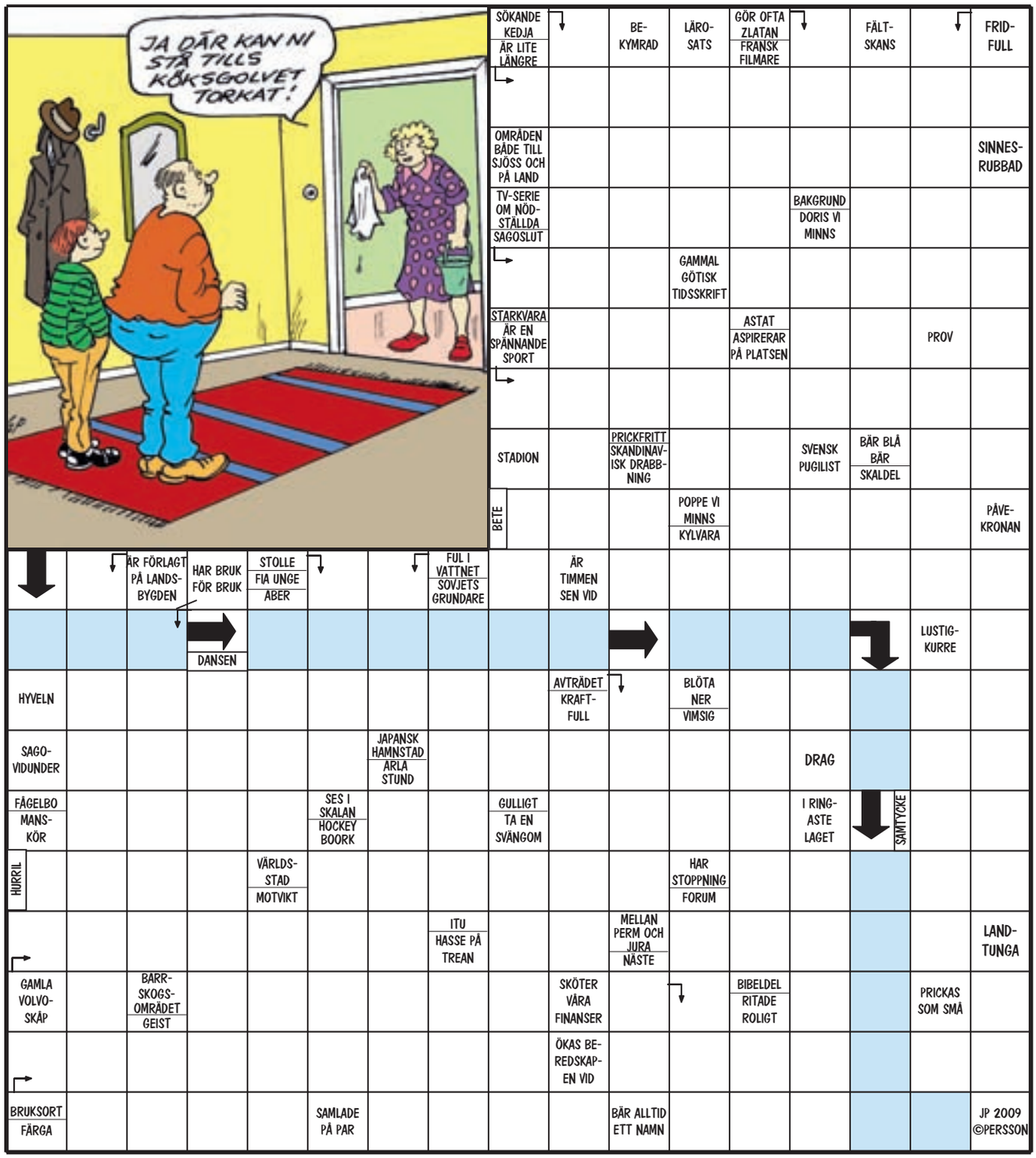
Författaren Liza Marklund gillar inte facket har hon sagt. Nu förstår jag varför. **Vi sätter ju sanning och ärlighet främst.**

... om att vara oense

Det sägs att vi skulle vara oense med alla arbetsgivare. Inte alls. Vi är inbjudna till VVS entreprenörerna för att diskutera utveckling av kollektivavtalen. **Med glädje tackar vi självklart ja.**

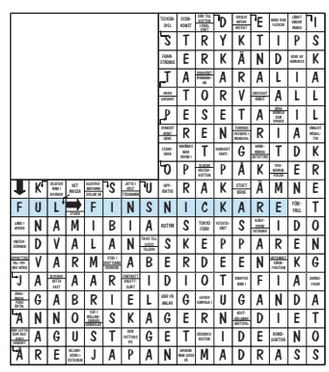

BYG 0209_s54 54 09-02-04 17.01.10

VINNARE I BILDKRYSS 14

Johan Gustafsson, Södertälje, Carl-Andersson Andersson, Sätila, hans Lundgren, Nyköping, Inger Björling, Falun, Slavko Kelc, Helsingborg, Guy Lundell, Södertälje, Berndt Holmstedt, Årsta, Monica Månsson, Fjärås, Inger Rudman, Leksand, Kjell Johansson, Ramdala, Ulla Åberg, Arlöv, Leif Eriksson, Uppsala, Siv Herzman, Gävle, Gunnar Björklund, Piteå, Conny Nilsson, Överkalix.

BILDKRYSS #2

Dragning den 17 mars. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 2, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

BYG 0209_s55 55 09-02-05 10.14.17

Posttidning B

Postens returadress
Byggnadsarbetaren
106 32 Stockholm

Adressändring för medlem i Byggnads
Kontakta förbundets lokala avdelning

Övriga adressändringar
EDB Kundtjänst
171 79 Solna
Tel: 010-588 48 08
Fax: 010-588 78 40
E-post: prenumeration@edb.com

DEKLARATIONS-EXTRA!

Snart är det dags för årets deklarationsextra i tidningen Byggnadsarbetaren. Håll utkik i nummer 5 som utkommer den 9 april. För att vi ska kunna ge de bästa råden för byggnadsarbetare, behöver vi din hjälp. **Vad har du för tips och frågor?**

Mejla: k.p@byggnadsarbetaren.se **Ring:** 08-728 49 70
Skriv till: Kenneth Petterson, Byggnadsarbetaren, 106 32 Stockholm

